

★A★S★D★

Obsah 4. čísla 14. ročníku - 1982

Tři kříže
Jak se měří láska
Blažený v umírání
Věřím v život věčný
... a proto ji důvěřujeme
Tischendorf a Nový zákon
Nuda v manželství
Naučení ze života proroka
Elizea
Voják, který nikoho nezranil
Jan Hus
Včela — zdroj obdivu
(pokračování)
Oko, které vidí
Otázka

ZNAMENÍ DOBY

NEJVYŠŠÍ PŘEDSTAVITELÉ NAŠÍ CÍRKVE NA NÁVŠTĚVĚ V ČSSR

Ve dnech 21. až 28. dubna 1982 Československo oficiálně navštívili prezident Generální konference církve adventistů sedmého dne Neal C. Wilson z Washingtonu a prezident evropského oddělení E. Ludescher z Bernu.

Na letišti v Praze vzácné hosty přivítali vedoucí činitelé naší církve v čele s předsedou Ústřední rady O. Sládkem.

Ve čtvrtek 22. dubna se uskutečnilo slavnostní zasedání Ústřední rady v sídle ústředí v Praze. Po představení členů Ústřední rady posloužil pobožností br. Neal C. Wilson. V obšírném referátu potom seznámil předseda O. Sládek hosty se životem a činností církve adventistů s. d. v Československu. Následoval přátelský rozhovor, ve kterém prezident Generální konference odpovídal na řadu otázek členů ÚR. V závěru podal stručný přehled o rozvoji světového adventismu. V odpoledních hodinách jsme měli možnost ukázat hostům některé pamětihodnosti hlavního města Prahy. S úctou stáli v Bellémské kapli na místě, kde kázal Mistr Jan Hus, a s velkou pozorností sledovali výklad o pohnutých dějinách husitského údobí. Po prohlídce Staroměstského náměstí jsme navštívili Hradčany. Majestátní a krásu Pražského hradu ještě více podbarvily paprsky jarního slunce. Procházkou po starobylém Karlově mostě s výhledem na krásné panorama Prahy skončil první den v Praze.

Druhého dne dopoledne přijal naše zahraniční hosty v doprovodu vedení církve ředitel sekretariátu pro věci církevní Úřadu předsednictva vlády ČSSR p. Karel Hružka. V srdečném rozhovoru se mezi jiným hovořilo o rovnoprávném postavení všech církví v Československu a o úsilí církví v zápase o udržení světového míru a přátelství mezi národy.

Odpoledne jsme navštívili památné a smutné místo novodobých dějin naší vlasti — Lidice, od jejichž vyhlazení letos uplynulo 40 let. Navštívili jsme muzeum a zhlédli dokumentární film v anglickém znění o zničení Lidic. Nikdy nezapomenu, s jakým dojetím pokládali nejvyšší představitelé naší církve kytice květů u památníku obětí.

Potom už n'še cesta vedla na sever Čech do Liberce, kde se ve večerních hodinách uskutečnilo shromáždění za hojné účasti věřících. Bratr Neal C. Wilson přednesl povzbuzující kázání a br. E. Ludescher krátce pozdravil věřící. Večerní program bohatě zpestřily krásné písně.

Před tímto shromážděním měli naši hosté možnost prohlédnout si chrám, který jsme v nedávné době obětavou prací našich členů téměř znovu vybudovali. Místní kazatel br. Činčala se svou manželkou jako vždycky i tentokrát připravili dobré občerstvení. Uvítali jsme i příležitost setkat se a přátelsky pobesedovat s okresním tajemníkem pro věci církevní p. Halířem.

Sobotní shromáždění bylo opravdovým svátkem našeho adventního lidu. V chrámu u Salvátora v Praze, ve kterém museli mnozí stát pro nedostatek místa, zaznívala zvěst Božího slova po celý den. I tentokrát sobotní program zpestřily umělecké sborové zpěvy a hudba. Po skončení bohoslužeb jsme odcházeli od svých domovů naplnění vděčností, že patříme k Božímu lidu, který má Pán Bůh na celém světě.

V neděli a v pondělí dopoledne se v naší modlitebně v Praze uskutečnilo setkání všech kazatelů a jejich manželek. Vedoucí bratři velmi ocenili skutečnost, že se s nimi mohli setkat a že měli možnost k nim promluvit. Myslím, že všichni jsme hodnotili toto shromáždění velmi kladně a že bylo i vzpruhou do další práce na Boží roli.

V pondělí večer uspořádal předseda církve ThDr. O. Sládek slavnostní recepci při příležitosti první návštěvy prezidenta Generální konference N. C. Wilsona v Československu, které se zúčastnili vedoucí pracovníci Ústřední rady a předsedové sdružení. Pozvání na tuto slavnostní recepci přijali a zúčastnili se jí také vedoucí sekretariátu pro věci církevní při Úřadu předsednictva vlády ČSSR p. K. Hružka, náměstek ředitele sekretariátu pro věci církevní ministerstva kultury ČR p. dr. P. Černý a referent sekretariátu pro věci církevní MK ČR dr. J. Ženka. Recepce proběhla ve velmi srdečném ovzduší. Hovořilo se o dobrých vztazích, které existují mezi církví adventistů sedmého dne a státní správou, i o tom, že naši věřící přispívají poctivou prací k rozvoji své země. Znovu byly vyjádřeny myšlenky o nutnosti zachování míru v současné složité mezinárodní situaci. Hovořilo se také o nadcházející světové konferenci v Moskvě, která se bude konat pod heslem „Nábo-

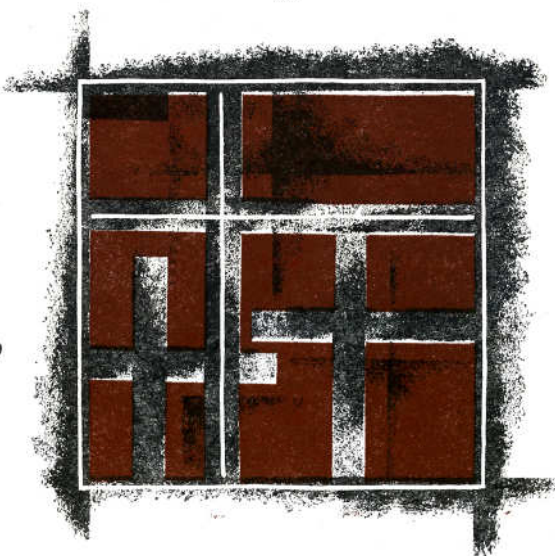
Z návštěvy Lidic

Za kazatelnou v Liberci

TŘI KŘÍŽE

JINDŘICH MARCOLLA

*„Když přišli na místo, které se nazývá Holý vrch, ukřižovali jej, i ty zločince, jednoho po jeho pravici a druhého po levici“
(Luk 23,33).*

Tři kříže stály na Holém vrchu — na Golgotě. Byly to tři obyčejné kříže. I ti ukřižovaní se zdáli při letmém pohledu obyčejní. Lidé, kteří chodívali kolem Golgoty, zde vídali umírat nejednoho zločince. Ale dějiny nezažily ještě takový případ jako tenkrát v pátek, kdy mezi zločince zahrnuli i Spasitele světa, Ježíše Krista.

Onoho dne tam stály tři kříže jako mocní hlasatelé důležitého poselství. Kříž uprostřed hlásal záchranu hříšníka, kříž po pravici pomoc hledajícímu a kříž po levici věčnou výstrahu zatvrzelým lidem. Pojďme i my na Golgotu. Zde svítí v zářícím jasu věčné myšlenky pokoje a vděčnosti za spasení, z nichž lidé čerpají sílu dodnes. Hříšníci zde přijímají milost, smutní lidé potěšení a umírající dostávají věčný život. A tak ty tři kříže jsou výmluvným svědectvím především o

VÍTĚZSTVÍ LÁSKY

S úctou se blížíme k prostřednímu kříži. Je to kříž, na kterém zvítězila láska. Zde se naplnila Ježíšova slova: „Neboť tak Bůh miloval svět, že dal svého jediného Syna, aby žádný, kdo v něho věří, nezahynul, ale měl život věčný“ (Jan 3,16). Pán pánů, Král věčnosti, prochází úzkostí smrti. Na otázku proč, slyšíme odpověď: „To z lásky k tobě, abys mohl žít věčně.“

Na Golgotě obětuje Otec svého jediného Syna, aby vykoupil ztracené lidstvo. Jaký to pomník Boží lásky! Ten, který zde zápasí se smrtí, je tvůj Spasitel. Z lásky k nám opustil nebe. Po naší zemi chodil jako člověk bez domova. Byl chudý, takže musel říci: „Lásky mají doupata a ptáci hnízda, ale Syn člověka nemá, kde by hlavu složil“ (Luk 9,58).

A přece nepřestal milovat, hledat a sloužit. Jeruzalém, město jeho lásky, dějiště jeho činů, mu nakonec postavilo kříž. Když se blížil k městu, hleděl smutně na zatvrzelá srdce jeho obyvatel a v pláči zvolal: „Jeruzaléme, Jeruzaléme, kolikrát jsem chtěl shromáždit tvé děti tak, jako kvočna shromažďuje kuřátka pod svá křídla, a nechťeli jste“ (Luk 13, 34). O tomto Ježíši čteme: „Ukřižovali jej.“ Co všechno je zahrnuto v těchto dvou slovech! Jako by evangelisté chtěli s posvátnou ostýchavostí tento okamžik rychle pominout. Bylo to pro ně příliš hrozné, jejich milovaného Mistra přiblížili na dřevo hanby. Nás to však nutí, abychom ony okamžiky prožívali spolu v úctě.

Žoldnéři se pustili do díla s kladivem a hřeby. Sáhli po jeho rukou.

Nejraději bychom zvolali: Nedotýkejte se Ježíšových rukou! To jsou ruce, které braly dítky na své lokty a dávaly jim požehnání. To jsou ruce, které zadržely tonoucího Petra. To jsou ruce, které se vztahovaly k službě lásky všem trpícím, nemocným, umírajícím, které se dotkly malomocného a očistily jej od malomocenství. To jsou ruce, které se dotýkaly němých rtů, aby promluvíly, a skutečně, němí byli uzdraveni. To jsou ruce, které se dotýkaly očí slepých. A hle, nevidomí prohlédli a šli za ním a velebili Boha. Ale co záleží otrlým popravčím na požehnaných činech lásky! Sáhnu i po nohou dobrého Pastýře, které hledaly ztracené a zabloudilé, o nichž prorok říká: „Jak líbezná je, když po horách jdou nohy toho, jenž poselství nese a ohlašuje pokoj, jenž nese dobré poselství a ohlašuje spásu“ (Iz 52,7). Sáhli po nohou Knížete pokoje, po nohou Nejvyššího kněze, který odcházel na výšiny hor, aby se za nás modlil. Dokončili tu děsnou práci — Ježíš je ukřižován!

Spasitel vidí z kříže lidi, kterým kdysi pomáhal. Vidí prchající učedníky a poznává, jak se Otcova ruka od něj vzdaluje. Tak musí Pán trpět pro nás. O nás platí prorokova řeč: „Byl proklán pro naši nevěrnost, zmučen pro naši nepravost, trestán snášel pro náš pokoj, jeho jizvami jsme uzdraveni. Všichni

jsme bloudili jako ovce, každý z nás se dal svou cestou, jej však Hospodin postihl pro nepravost nás všech“ (Iz 53,6). Můžeš se nyní docela ztišit a vyznat slovy písně: „To já a moje činy, mé zrady a mé viny jsou příčinou tvých béd. Jak písku, který leží u moře na pobřeží, i mých je hříchů bezpočet.“

S otřesnou vážností ukazuje nám prostřední kříž naši vinu a porušenost. Kristus položil svůj život za nás. Jedna prosba k Otci, a mohl by sestoupit. Jediné slovo, a mohl být volný. Ale on ví, že umírá za nás a že na něm všechno záleží. V nejhlubší trýzni se modlí: „Otče, odpusť jim, vždyť nevědí, co činí“ (Luk 23,34). Brzy nato přijde vítězné zvolání: „Dokonáno jest!“ Tato věta zní jako triumf nebem, jako radostné poselství na zemi hříchu a jako jasot věčného vykoupení, který stoupá vzhůru. Stále hlasitěji zaznívá z dalekých končin: „Plesejte, nebesa, a jásej, země, ať zvučně plesají hory, vždyť Hospodin potěšil svůj lid, slitoval se nad svými ujařmenými“ (Iz 49,13).

Přistupme pod tento kříž ještě blíže. Objevil jsi už, že tento kříž nese krátký nápis? „To je Ježíš, král Židů“ (Mat 27,37). Pilát chtěl Židy zesměšnit a pokořit, a přece musel Spasiteli vzdát čest. Chtěl se posmívat, a přitom vyznal pravdu. Jako soudce vynesl nesprávný rozsudek, ale pro nápis zvolil pravdivá slova Ježíš, to znamená pomocník, spasitel. Hle, zde je tvůj pomocník, tvůj zachránce. Ježíš sklonil hlavu pod těžkým břemenem, o kterém prorok Izaiáš řekl: „Trestání snášel pro náš pokoj, jeho jizvami jsme uzdraveni.“

VÍTĚZSTVÍ HRÍCHU

Přistupme tiše pod druhý kříž. To je kříž po levici. Jímá nás tu hrůza, neboť tento kříž zvěstuje vítězství hříchu nad člověkem. Kdo je ten muž, který visí na kříži po Ježíšově levici? Tradice říká, že to byl Jidášův bratr. Byl to loupežník a vrah. Jeho svědomí tížila velká vina. Klešal stále hlouběji. Pozemský soudce vynesl nad ním rozsudek smrti ukřižováním. Nyní musel s hříchy svého života předstoupit před Boha. I pro jeho hříchy bylo odpuštění, Ježíšova krev by jej mohla očistit od všech hříchů. Hrozné však bylo to, že neprojevil žádnou lítost, žádnou touhu po milosti. Tváří v tvář smrti se pouze rouhavě dožaduje: „To jsi Mesiáš? Zachraň sebe i nás.“ Proč mu Pán neodpověděl, nepotěšil ho, nepomohl mu? Protože šlo o výzvu vzdorovitého srdce. On se nesklonil pod svou vinou, chtěl jen prodloužit svůj hříš-

ný život. Nemyslí na svou spásu a na věčný život.

Kolik lidí se i dnes podobá tomu muži po levici! Snad se modlí, chtějí však jen pouhé osvobození od kříže, který na ně doléhá, od zemských starostí, které je svírají. Je to snad tvůj obraz? Jde ti jen o tento pozemský život? Bezpočet svých hříchů považuješ za nic. Nemyslíš na to, že bez Ježíše jdeš do zahynutí? Řekni, proč ti má Pán Bůh pomoci? Snad abys setrval ve svém starém způsobu života a mohl dál hřešit? K tomu Pán Ježíš nepomáhá. „Běda těm, kdo jsou moudří ve vlastních očích a rozumní jen sami před sebou“ (Iz 5, 21). Jinými slovy, běda tomu, kdo nepečuje o trvalé hodnoty. Takový jednou na sobě zakusí pravdivost slova: „Je hrozné upadnout do ruky živého Boha“ (Žid 10,31), a přitom nebýt smířen ani s lidmi, ani s Bohem. Nezapomeňme, že kdo zemře ve svých hříších, ztrácí naději na věčný život. Pak je pravdou, co zvěstuje i jeden nápis nad hřbitovní branou: „Vy, kteří sem vstupujete, zanechte veškeré naděje.“ Proto největší tragédií není hříšnost člověka, ale to, že nečiní pokání a nechce být zachráněn. Jak umřeš jednou ty? Tento zločinec měl Spasitele vedle sebe, a jak se Pán o jeho srdce ucházel! Slyšel sedm Ježíšových výroků z kříže, vyslechl jeho přímou modlitbu. Měl dobrý příklad ve druhém odsouzeném, a přece zůstal, jaký byl: studený, lhostejný, nepřístupný. Spasení mu bylo tak blízko, a přesto šel do záhuby. Jak je to vážná výstraha! Nezapomeňme proto, že konec zločince po levici je osudem lidí, kteří nechtějí uznat své hříchy a netouží po spasení.

VÍTĚZSTVÍ MILOSTI

Přistoupíme teď pod třetí kříž. To je kříž po Ježíšově pravici. Zde také visí zločinec, který byl velmi blízko věčné záhuby. Na jeho kříži není žádný nápis lidských rukou, a přece věčná ruka Otcova tam pro všechny časy umístila nápis: „Zachráněn“. Boží milost zvítězila. Tento zločinec je první odměnou milosti našeho Pána a Spasitele.

Uvažujme o tomto muži podrobněji. Měl hříšnou minulost. Žil v hříchu takřka až do konce svého života. Už visel na kříži, a ještě se rouhal Pánu Ježíši. Také on se zpočátku připojil k urážkám, ale když viděl, že Pán všechno tiše a trpělivě snáší, že „jako ovce před střihači zůstává němý“, když slyšel, že na všechnu hrubost a potupu odpovídá modlitbou, tu se jeho svědomí probudilo. Pocítil propast, která ho dělila od Boha. Zděsil se nad svým ztraceným životem. V jeho srdci ožilo hluboké poznání vlastní nehodnosti a viny. Prolomila se v něm tichá touha po milosti a odpuštění hříchů, vřelá žádost po zachráně. Stal se veliký div. V okamžiku, kdy byl Ježíš nejpopvrženější,

kdy dokonce i učedníci ztratili víru a naději, tu zločinec po pravici viděl v ukřižovaném Ježíši Krále slávy. Z jeho rtů vyšlo slovo, které svědčí o hlubokém poznání hříchu: „Dostáváme zaslouženou odplatu.“ Hodina ukřižování se mu stala hodinou pokání. Vyznal velikému Pastýři duší svou vinu a vyprosil si od něho to největší: „Ježíši, pamatuj na mne, až přijdeš do svého království!“ Je to neobvyklá žádost z úst vraha, který každým okamžikem mohl vydechnout naposled. Jaká proměna z lehkomyšlnosti a rouhání do hloubky pokání, a z hlubokosti pokání na výšiny víry! Na takové vyznání odpovídá zaslíbení: „Jestliže doznáváme své hříchy, Bůh je tak věrný a spravedlivý, že nám hříchy odpouští. Krev Ježíše, jeho Syna, nás očisťuje od každého hříchu“ (1 Jan 1,9).

Pán mu odpověděl slovy: „Budeš se mnou v ráji.“ Zde vidíme, že Boží milost je větší než náš hřích. Jak Pán dokáže přetvořit lidské srdce! „Se mnou v ráji!“ Nyní ztratila pro něho smrt svou hrůzu. Tichý vděk, tichá radost, která nenachází slov, naplnila celou jeho bytost. Jaká blaženost, být zachráněn a smět omilostněný vstoupit do slávy! Zemřel bys také tak, kdyby smrt přišla dnes? Dosáhl jsi odpuštění hříchů?

Kdo kající a s vírou přijde ke Spasiteli, tomu platí: „Budeš se mnou v ráji.“ Chceš-li být zachráněn, musí také při tobě dojít k takovému převratu. Vyhýbej se povrchnosti, každý život bez Ježíše je ztracen. Nejsi-li cele jeho, činíš pokání. Bez obrácení na zemi nelze vstoupit do Otcovského domu. Také tvůj život uniká. Pomalu, ale přece. I tvé hodiny jsou spočítány. Proto si pospěš, jde ti o život. Také se modli: „Pane,

rozpomeň se na mne, odpusť mi moje hříchy a přijmi mne do ráje.“ Taková prosba není marná. Na tu Pán odpoví: „Budeš se mnou v ráji.“ „Ty se mnou!“ To je slovo útěchy. Bůh nám chce pomoci, žádná vina není tak velká, aby nemohla být odpuštěna.

Chceš mít také podíl na štěstí vykoupených? Přeješ si po tomto krátkém pozemském životě, naplněném starostmi a slzami, vejít do věčného života? Pak se rozhodni pro pokání a víru, jakou nakonec projevili odsouzenec po Kristově pravici. Přijdeš-li kajícím ke Spasiteli, pak smíš věřit, že ti tvé hříchy odpustil a tvoje viny smířil. Kristus tě přijal a tvé jméno zapsal do knihy života. Jsi zachráněn, milost zvítězila.

Stáli jsme na popravčím vrchu Golgota. Promlouvaly k nám tři kříže. Z levého k nám mluví slovo: „Ztracen“, z pravého „Zachráněn“. Hříšníci jsme všichni, ale kříž uprostřed činí mezi námi rozdíl. Od doby, kdy v Kristu přišlo vykoupění, jde světem rozdělení. Jsou jen ztracení a zachránění hříšníci. Ke které skupině náležíš ty? Padlo už rozhodnutí ve tvém životě? Hledal jsi milost a nalezl jsi ji? Chceš být spasen? Pak přijmi pozvání Ježíše Krista: „Pojďte ke mně všichni, kteří lkáte, všichni, kteří jste zarmoucení nad svým životem, kteří prožíváte těžkosti a klesáte pod svými břemeny. U mne naleznete odpočinutí.“

Jen křížem vede cesta k věčnému životu, jen vírou v Pána Ježíše docházíme spasení. Proto neváhej a pojď se všemi nevyznanými hříchy k němu. Pohled ještě jednou na prostřední kříž. Tam visí tvůj Pán, tvůj slitovník, který tě ujišťuje: „Budeš se mnou v ráji.“

JAK SE MĚŘÍ LÁSKA?

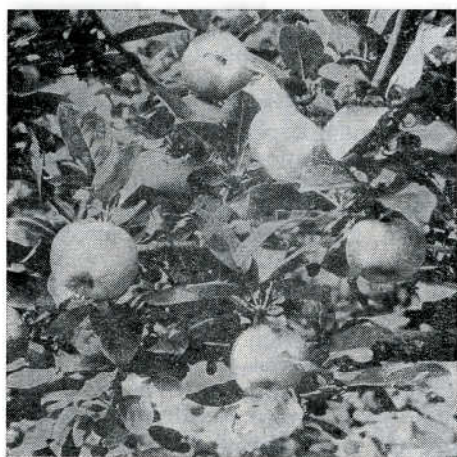
Za obyčejným malým činem může být skryto mnoho námahy, dlouhá příprava a velké soustředění. Několik prostých slov člověka může být vyjádřením jeho nejpřímějších citů a opravdové oddanosti. Tak i v krátkých deseti Božích slovech, vyrytých na deskách zákona, je celý veliký svět lásky.

Mnoho lidí uznává zásady Božího zákona za rozumné a užitečné. Ony však nejsou jen rozumné, jsou brnou do světa jiných měřítek. Kristus vysvětloval zákon slovy: „Jak byste chtěli, aby lidé jednali s vámi, tak i vy ve všem jednejte s nimi; v tom je celý Zákon i Proroci“ (Mat 7,12).

Svět věřících lidí se velmi podobá světu nevěřících. Na své cestě potkávají téměř stejné události. Jen jedno je rozdílné — světlo, které padá na jejich cestu, to znamená — smysl, který přepisují událostem, věcem, vztahům. Křesťané tomu říkají víra. Vidí svůj život v zorném úhlu Božích zásad, Božího vedení. Nepřipouštějí pouze, že existuje ojedinelá, mocná bytost — Bůh. Jejich život je na ni úzce vázán, a to nejen v otázce bytí a nebytí, ale v běžných záležitostech každého dne.

Ten, kdo tuší Boží jsoucnost a uznává užitečnost desatera, myslí většinou jen na část zákona, která určuje vztahy mezi lidmi: Nezabíjej, nekrad, nepomlouvaj, respektuj rodiče... Zákon

má však i první část, první desku. Ta určuje náš vztah k Bohu. Bez ní nemůžeme dobře rozumět té druhé. Vztahy k bližním jsou ovlivněny vztahem k Bohu. Nerozumíme-li si s lid-

mi, zhodnotíme nejdříve svůj vztah k Bohu. To musí ale být pro nás Bůh více než „někým“ (podle 1. přikázání především vysvobozujícím Bohem a zachraňujícím Spasitelem, podle 4. přikázání Stvořitelem...).

Ve starých dobách mluvil Bůh k lidu v zákoně a prostřednictvím proroků. Později se nám přiblížil ještě více; dnes bychom řekli: předvedl aplikaci svých požadavků. Dovolil lidem pozorovat život svého Syna a protože to byl důležitý příklad, uchoval nám po staletí jeho životopis. (A to je zvláštní, protože životopisy prostých a nakonec popravených občanů se běžně nepožadovaly ani pečlivě neuchovávaly.)

Kristus zde žil. Jednalo se s ním tak, jak by se mělo jednat jen s námi. Zemřel pro naše viny, abychom my získali spravedlnost, kterou měl on. Podstoupil trest smrti, abychom my získali život. Proto mohl říci: Obsah zákona a učení proroků jsem vám přišel vysvětlit svým životem. Znamená to jednat tak, jak byste si přáli, aby jiní jednali s vámi.

To je „zlaté pravidlo“. Vztahuje se na chování ke všem lidem, včetně lidí zvláštních, cizích a dokonce nepřátel. Náboženství tohoto pravidla je více než pěkný pocit z navštěvování bohoslužeb. Je to láska v akci a zasahuje přímo kořen sobectví. Je to vysoký cíl, ke kterému potřebujeme příklad Syna člověka a sílu Syna Božího. Dokud jej nemáme, tato míra lásky je beznadějně nedosažitelná.

„Toto zlaté pravidlo je podstatou pravé zdvořilosti a nejvěrněji je zobrazeno v životě a povaze Pána Ježíše. ... Co děláme druhým, ať dobro nebo zlo, působí na nás zpětně, buď jako požehnání, nebo jako prokletí... Kdo si dovoluje odsuzovat nebo zlamomyslnovat, zakusí na vlastní kůži, co připravoval druhým. Pocítí, co museli vytrpět jiní, protože ve vztahu k nim neměl dostatek pochopení a lásky...

Budou-li se vyznavači Kristova jména řídit zásadami zlatého pravidla, bude evangelium provázet táž moc, jaká je provázela v apoštolských dobách“ (MB 134.136).

Kristův příklad nás učí pracovat na spasení jiných tak vážně, jako na naší vlastní záchraně. Bůh nemiluje jen mne, miluje i druhého. Každý, koho kdy potkám, je Bohem milovaný člověk. Bůh si přeje jeho spasení právě tak, jako mě. Proto například Bůh nevyslýchá mé sobecké prosby, podle kterých má sice pomoci mně, ale nakonec ublížit mému bližnímu.

Milovat bližního jako sebe sama, vidět na jeho místě sebe, jednat s ním jako s milovaným Božím, dělat mu to, co bych si přála, aby dělal on mně — to ničí mé sobectví. Sebeláska je dominantní vášní lidstva. Je to hlavní forma modloslužby. Modláři jsou v Písmu definováni jako ti, kteří milují a slouží jen stvoření, a to nejen „tak jako“, ale „více než“ Stvořiteli (Řím 1,25).

Egocentrický člověk vyniká sebelítováním a sebeobranou. Shazuje ostatní. Nemůže vyjít s druhými nebo ani

sám se sebou. Žije ubohý, vnitřně osamocený život, protože se uzavírá před světem s vlastními zájmy. Tím automaticky uzavírá i cestu jiných k sobě.

Správná „sebeláska“, o které mluví přikázání (milovat bližního jako sebe samého), je podmíněna respektem a láskou ke Stvořiteli (to je první část desatera).

Vím-li, že celá moje bytost patří Stvořiteli, rozumím také, že mu na mně záleží, že mám v jeho očích cenu, protože mne miluje. Proto vím, že si nepatřím. (To mne chrání od egocentrismu). Vím, že jsem Stvořiteli zodpovědná za svou bytost, za svůj život.

Rozumím také, že právě tak je zodpovědný jiný člověk. Proč mu tedy znesnadňuji uchovat si čisté svědomí? Proč jej dráždím k rozčilení? Proč ho nepodepřu v pokušení, když vím, že i on stojí před Boží tváří — jako já? Proč má pro mne cenu jen to, z čeho mohu vytěžit něco pro sebe?

Satan chce dokázat, že není možno být nezištným. A daří se mu to. Protože nemám Boha na prvním místě a nedovolím Spasiteli, aby mne zbavil sobectví.

P. ŠUSTKOVÁ

BIBLICKÉ POSTAVY

17

Blažený v umírání

diakona. Byl to Štěpán. Začal svou službu u stolu, ale jeho působnost se rozšířila i na duchovní pole. Naplněn Duchem svatým, kázal Boží slovo s takovou smělostí a mocí, že mu nemohli čelit ani ti nejzatvrzelejší odpůrci. A jak už to bývá, tam, kde lidem nestačí síla ducha, uchylují se k násilí. Tak tomu bylo i v případě Štěpána. Jednoho dne se ocitl před soudci. Obžalovali ho pro stejné činy, jako kdysi Pán Ježíše. Prý mluvil proti Mojžíšovi a proti chrámu, a tím se rouhal Bohu. Nakonec Štěpána ukamenovali.

Pracovník umírá uprostřed své práce. To rozhodující a nejkrásnější na Štěpánově smrti je, že umírá blaženě, tedy s vírou ve svého ukřižovaného a zmrtvýchvstalého Pána. Smí, jak říká píseň „usnouti v Pánu“. O Kristově smrti čteme strašlivé a tvrdé: „Ježíš znovu vykřikl mocným hlasem a skočil“ (Mat 27,50). Kristova smrt je smířící smrtí za naše hříchy, a ostatně i za hříchy Štěpána. Nikdo jiný neumíral takovou smrtí. Štěpán zemřel pouze mučednickou smrtí; proto se o něm jen píše: „To řekl a zemřel“. Kraličtí přeložili: „A to pověděl, usnul.“

Štěpán je nepochybně prvním křesťanským mučedníkem. Později církev postavila mučedníky do popředí zájmu a uctívala je jako hrdiny. Bible je však ve vztahu k mučedníkům až nápadně stručná. Kromě jediné zmínky, nemáme ani slůvko o místu pobytu

Zamysleme se nad mužem, kterého apoštolové povolali a oddělili k službě

Petra a jeho skonu, ani slovo o mučednické smrti Pavla nebo jiného z apoštolů, ačkoli můžeme předpokládat, že takřka všichni zemřeli násilnou smrtí. Poprava Jakuba je zaznamenána jedinou stručnou větou. Toto mlčení bible je velmi výmluvné. Zpráva o smrti Štěpána je výjimkou z tohoto biblického pravidla. On je skutečně jediný křesťanský mučedník biblické doby, o jehož smrti se dovídáme podrobněji. Ale i v tomto případě je bible stručná. V 53 verších zaznamenává, co Štěpán řekl, ale jen v šesti verších se mluví o tom, co se s ním stalo.

DŮLEŽITOST ROZHODNUTÍ

O Štěpánovi se píše proto, že proces proti němu postavil Izraelské vedoucí před důležité rozhodnutí. O co se mu jednalo, poznáme nejlépe z posledních Štěpánových slov. Nikoli náhodou jsou jeho poslední slova skoro dogmickým opakováním posledních slov Ježíše Krista na kříži. Tehdy Izrael, lid Boží, odmítl svého Vykupitele. Bůh se však s tímto postojem Izraele nesmířil. Nyní vzkříšený Král znovu a jinými prostředky zápasí o svůj odpadlý lid. Kristus svým nanebevstoupením nepřestal vztahovat svou ruku k Izraeli. Zde se Vzkříšený ještě jednou setkává se svými soudci a ukřižovateli. Jde o Krista — Štěpán je pouze jeho předsunutý nástroj, prodloužená ruka. Jak se Izrael zachová? Uchopí vztáženou ruku, nebo se bude stavět odmítavě a hubit i následovníky Pána Ježíše?

Štěpán je nástrojem v Božím zápasu o Izrael, to poznáváme ze dvou náznaků. Jednak je tu krátká poznámka, že tvář obžalovaného zářila před soudci „jako tvář anděla“ (Skut 6,15). Štěpán koná službu nebeského posla Lesk slávy na jeho obličej je odleskem vzkříšeného Ježíše. Soudci by v tom měli vidět nadpřirozené znamení. Něco takového přece nesmějí a nemohou přehlédnout. Nyní jim musí svítnout, že Kristus žije. Zřetelněji, hmatatelněji už Kristus nemůže jejich nevěře vyjít vstříc. Druhý náznak, z něhož vyrozumíme, že se Bůh uchází o Izraele, je Štěpánova předivná řeč. Štěpán vypravoval dějiny Božího lidu od počátku až do své doby. Zřejmě měl za úkol předvést dějiny Izraele před očmi soudců tak, aby přivedl zástupce lidu k rozhodnutí. Kristus jednou řekl, že až jeho učedníci budou voděni před soudy, nemají si dělat starosti, jak a co mluvit, že jim v tu hodinu bude dáno, co mají říci. Toto zaslíbení se zde naplnilo. Rozhodnou se ještě teď pro Krista? To je otázka, o kterou jde.

Účinek Štěpánovy řeči může poznat jen ten, kdo nezůstane pouhým divákem. Tam, kde se jedná o Izrael, tam nejde jen o Izrael. Tvrdostí srdce, tanec okolo sochy telete, pronásledování proroků až k zabíjení Spravedlivého, to všechno zahale-no do pokrytecké horlivosti, se dotý-

ká i nás. Ukřižovatelé Krista se neobrátili. Jsme my ochotní se obrátit? Jim se oči neotevřely, otevřou se nám?

ŠTĚPÁNOVA ŘEČ

Nyní se podíváme na řeč zblízka. „Bůh slávy se zjevil našemu praotci Abrahamovi ještě v Mezopotámii“ (Skut 7,2-7). Hned na počátku se tu říká: „Bůh slávy“. Toho by si měli soudci, kteří Štěpána obvinili z přestoupení zákona, povšimnout. Jistě, že Boží zákon je svatý, spravedlivý a dobrý. A Štěpán je dalek toho, právě jako Pán Ježíš, aby zákon rušil. Bůh se sice sklonil tak hluboko, že svou svatou vůli vložil do litery, slov a ustanovení zákona. Jak tomu bylo v době Abrahama? Disponoval Abraham Bohem? Bůh ve své svobodné a svrchované milosti disponoval Abrahamem. Vyvedl ho ze země Otců a řekl mu: „Jdi do země, kterou ti ukážu.“ Disponoval Abraham touto zaslíbenou zemí? Ne, je v ní cizincem, ani píd země nenazval svým vlastnictvím. To jediné, co získal koupí, byl kousek půdy pro hrob manželky. Bůh mu dal zaslíbení; ptejme se, v kterém chrámu? Pod širým nebem, při svitu hvězd mu slíbil, že jeho potomstvo se rozmnoží jako prach země. Měl Abraham v té době děti? V době zaslíbení byl ještě bez dětí a doba plození u něho i jeho manželky už prošla. To je ten veliký Bůh slibů. Svobodný Bůh smlouvy milosti. Štěpán to sice nevyslovil, ale lze to vyčíst mezi řádky. Není Bůh a Otec Pána Ježíše, který i dnes působí majestátně a nepochopitelně svobodně, „Bohem slávy“?

„A tak zplodil Izáka“ (8-19). Po Izákovi přijde Jákob a Josef. Bratři se na Josefa rozněvali, záviděli mu a prodali ho do Egypta. Ale ten prodaný do Egypta se stal jejich zachráncem. Štěpán to opět plně nevysloví, ale mezi řádky zde stojí: „Mistra z Nazareta jste také nenáviděli, vydali jste ho a nakonec jste se ho zbavili. Záviděli jste mu. A právě On se stal, jako kdysi Josef, vašim zachráncem. „Bůh slávy“ zachraňuje skrze toho, nad nímž se urážíte, kterému závidíte. Stále nic nepozorujete, páni soudci?

„V té době se narodil Mojžíš“ (20-43). Pro Štěpánovy soudce to není nikdo jiný než prostředník zákona. Pro Boha je Mojžíš prostředníkem slitování a záchrany. Již jeho narození je poznamenáno nouzí Izraele. Trápení křičí až do nebe. Mojžíš se již jako zachránce narodil. V den jeho narození je nad ním vynesena rozsudek smrti. Ale Mojžíš má být zachován. Tak tomu chce ten svobodný, „slavný Bůh“. Jako nalezenec vyrostl na dvoře tyрана a po čtyřiceti letech se ujme ujařmených bratrů. Ale bratři, které chce zachránit, ho nenávidí a vyhrožují mu, takže on, jejich zachránce, musí uprchnout. Po dalších čtyřiceti letech se s ním setká „Bůh slávy“. V kterém chrámu? Na poušti, na hoře, u hořícího keře. „S údivem hleděl

Mojžíš na to zjevení“. A ačkoli lid nechce být zachráněn, vysvobodí jej z ruky tyрана. Lid reptá a chce svého vysvoboditele ukamenovat. Je pravda, Mojžíš zprostředkuje lidu zákon. Lid však na to odpoví tancem okolo sochy telete. Kdyby byl Mojžíš jen muž zákona, pak by byla tehdy po Izraeli veta. Ale Bůh je vysvoboditel a slitovník. Příběhem tohoto zachránce, kterého bratři nenáviděli a nepochopili, je předznamenán příběh Ježíše z Nazareta — Zachránce, kterého ukřižovali, protože ho také nepochopili.

„Šalomoun vystavěl Bohu chrám.“ (43-50). Za Mojžíše a Jozue existoval také jakýsi chrám. Ale jak vypadal, jak tlusté měl zdi? Byl to jen přenosný stan. David nesměl postavit Hospodinu pevný chrám. Bůh to dovolil teprve Šalomounovi. Prvním staviteli chrámu bylo řečeno varovné slovo, že „Bůh slávy“ může sice bydlet v chrámu, kdy a jak dlouho chce, ale že Bůh nikdy není zajatcem chrámů. Což přestali kdy proroci svědčit, že Bůh je větší než chrám zbudovaný lidskou rukou?

A pak náhle přestane Duch svatý k soudcům mluvit zastřeně, obrazně. Štěpán přejde k otevřené a přímé řeči. Svou řeč je vyzývá, aby se nyní rozhodli. Ještě stále mají možnost se svobodně rozhodnout. Nakonec je osloví jako neobřezance. To je nejhlubší ponížení. Pohané jsou neobřezaní. „Jste tvrdší než já, máte pohanské srdce a uši!“ Nejste jiní, než vaši otcové. Lidem, kteří vždycky odpírali Duchu svatému, nabízí „Bůh slávy“ ještě jednou svou ruku. „Byl kdy nějaký prorok, aby ho vaši otcové nepronásledovali? A toho proroky předpověděli Ježíše, toho vy jste nyní zradili a zavraždili.“

„Přijali jste Boží zákon z ruky andělů, ale sami jste jej nezachovávali.“ Kdyby se snažili zachovávat aspoň zákon Mojžíšův, jejich selhání by je pak pudilo přímo do náruče Zachránce a Slitovníka. (v. 51-53).

Ještě se k soudcům a vrahům Ježíše Krista vztahuje ruka Vzkříšeného. To je smysl Štěpánovy řeči. Ještě trvá možnost, aby se obrátili a přijali nabízenou ruku. Ale Izrael ji odmítl. Štěpána ukamenovali. Přitom však Štěpánův obličej zářil. Viděl Syna člověka, jak mu jde v ústrety, vidí ho nikoli sedícího, nýbrž „stojícího po pravici Boží“. Do rukou Ježíše Krista poručil Štěpán svého ducha. Posledním dechem ještě vyslovil prosbu: „Pane, odpusť jim tento hřích.“ I když umírá, drží se Štěpán pevně naděje Izraele.

Modlitbu končíme slovem „Amen“ — staniž se. Amen k svému kázání již Štěpán vyslovit nemohl. Ale opodál stál zvláštní mladík a souhlasil s odsouzením. Saul, pronásledovatel, bude brzy pokračovat ve Štěpánově kázání, o kříži, o moci Boží pro všechny věřící, předně pro Židy, ale také pro pohany. Amen k tomuto kázání neřekne ani Pavel. To si vyhradil sám Bůh.

J. M.

VYZNÁNÍ. KTERÉ ZMĚNIL SVĚT

Bible hovoří o věčném životě se samozřejmostí, která mnohé překvapuje. Vzhledem k tomu, že se termín „věčnost“ vymyká z možnosti chápání lidského rozumu, dívá se člověk na biblickou zprávu o životě bez konce se značnou dávkou skepse. Není divu, že ji mnozí po zhodnocení jen měřítkem lidského poznání nakonec řadí mezi utopistické názory.

Tisíciletá pozorování pomíjitelnosti lidského života se zdají být dostatečným důkazem pro tvrzení, že věčný život je pouhým snem a nesplnitelným přáním. Je zde však něco, co nás přesto vede k vážnému přemýšlení nad časností a nad zprávou o možnosti věčné existence člověka. Nemá-li totiž člověk jinou perspektivu než existenci omezenou několika málo desetiletími, pak je lidský život zcela absurdní — bez vyššího smyslu.

Názor vyjádřený zjednodušeně, že zde žijeme a působíme jen pro zachování další generace, bere člověku namnoze motivaci k rozvinutí skutečně trvalých hodnot. Odsuzuje ho k beznaději konzumentů jakýchsi „drobtů života“, jimiž se marně pokouší uspokojit svou nekonečnou touhu po trvalém životě.

Mnozí lidé jsou zklamáni ve svém očekávání něčeho lepšího, a proto upadají do lhostejnosti a životního pesimismu, ve kterém je doslova ubíjejí starosti a problémy.

Zato však lidem, kteří důvěřují biblí, dává učení o věčném životě význam i přítomnosti a bere všem našim životním zklamáním jejich tragický stín. Vždyť Bůh chystá pro své věrné daleko více, než mohou ztratit.

SKUTEČNÁ EXISTENCE

Původně Stvořitel plánoval, aby člověk žil věčně šťastným a spokojeným životem. Člověk sám vzpourou proti Bohu zapříčinil svoje vzdálení od Boha — Zdroje života. Nyní je odsouzen hned při narození k pozvolnému a nevyhnutelnému umírání (Řím 5,12).

Bůh, kterého nám bible představuje jako lásku, však přes svou nepohybnou spravedlnost, tak miloval člověka — své stvoření — že se rozhodl učinit vše pro to, aby mu znovu otevřel dveře k věčnému životu. To také učinil obětí Ježíše Krista — svého Syna. Na Golgotě bylo přineseno výkupné a zajištěna možnost návratu k původnímu určení lidské existence.

Avšak mnohá překroucená podání biblických pravd o věčném životě přivedla nakonec člověka ke zlehčování a pohrdání tímto jedinečným Božím zaslíbením. Hovoří se o životě po smrti, o existenci duchovních — nematných bytostí podobajících se páře. Boží království je v podvědomí většiny lidí „krásným ostrovem neznáma“, kde se budou oddávat sladkému lenošení. Podobné bláhové a naivní popisy odporují smyslům myslícího člověka a lidé nakonec ani netouží jít do podobného nebe. Takové místo nečinnosti, nejistoty, mlhavosti a nudy je ničím nepřitahuje.

Naštěstí nás Písmo spolehlivě informuje i v této oblasti. Ze zpráv Bohem inspirovaných pisatelů se dovídáme zcela konkrétní zprávy o věčném životě. Člověk, který důvěřuje biblí, nemusí mít nejistotu a pochybnost. Bible věčný život představuje jako skutečnou existenci konkrétních bytostí.

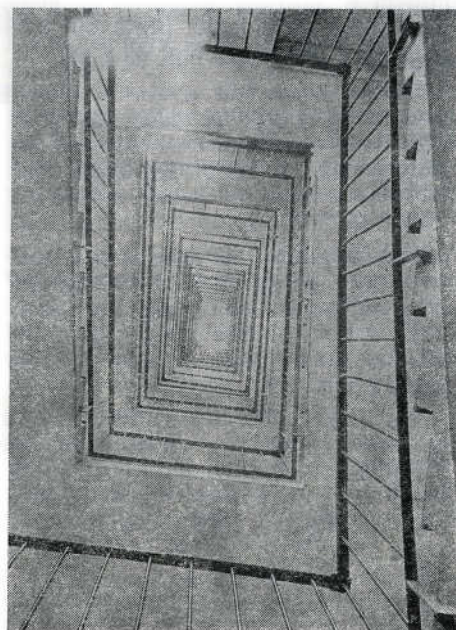
OSOBNÍ EXISTENCE

Bible nám říká, že v Božím království budou žít skuteční lidé a ne nějaká bezhmotná fluida — dušičky. Budou mít ovšem těla, která projdou proměnou podobně jako tělo vzkříšeného Ježíše Krista (Fil 3,21).

Máme zprávu o tom, že se Ježíš po svém zmrtvýchvstání před nanebevstoupením několikrát setkal se svými současníky. Jeho duchovní tělo, ačkoli je nevázáno nám známé přírodní zákony (Jan 20,19; Skut 1,9,10), bylo přesto postižitelné lidskými smysly, schopné přijímat pokrm a vůbec žít v prostředí naší planety (Luk 24, 37-43).

Z toho můžeme usuzovat, že obyvatelé Božího království budou také opravdové bytosti.

Někdo se zabývá otázkou, zda se vykoupení po svém vzkříšení poznají se svými milými. Bible nám odhaluje skutečnost, že každý jedinec si podrží svou určitou individualitu. Máme záznam, že učedníci poznali Ježíše podle způsobu lámání chleba (Luk 24, 30,31) — Marie ho poznala podle hlasu (Jan 20,11,12) a Tomáš podle po-

znamenatého těla (Jan 20,27,28). Na základě těchto informací můžeme s jistotou na danou otázku odpovědět „ano“. Vždyť Bůh chce štěstí svých věrných a společenství lásky si člověk váží více než čehokoli jiného.

DOKONALÉ ŠTĚSTÍ

Kdysi jsem podnikl malý průzkum mínění lidí, co by mělo či nemělo být v ideálním světě. Výsledek byl pozoruhodný. Asi ze sta tázaných devadesát se v podstatě shodovalo ve svých představách. Ač odpovídali věřící různých denominací i ateisté, všichni se shodovali v tom, že by měly být:

1. Radikálně zlepšeny mezilidské vztahy.
2. Odstraněny nemoci a smrt.
3. Potlačeno zlo.
4. Obnoveno plně vyhovující prostředí.

S úžasem zjišťujeme, že celá tisíciletí před námi Bůh zaslíbil svým dítkám právě tyto věci. Dlouho předtím než lidstvo dospělo k vzájemnému od-cizení, nechal Bůh pro následující ge-nerace zaznamenat zaslíbení, že v je-ho království nebude žádné nenávisti, závidění a nepochopení, sobectví, zlo-myslnost či lstivost (Iz 66,17-19). Na-opak, tuto šťastnou společnost bude provázet radost a životní pohoda.

Každá generace se zřejmě pokouše-la vytvořit nebe na zemi vyhlášová-ním nových, dokonalejších idejí. Te-prve božská proměna samotné podsta-ty každého jedince může vytvořit reál-né předpoklady pro uvedení známých ideálů do životní praxe (Ez 11,19-21).

V době, kdy lidé ještě neznali poj-my jako jsou biologie, ekologie, ra-dioaktivita, chemizace apod., v době, kdy žili ještě v harmonickém souladu s přírodou, už tehdy Bůh nechával své mluvčí — proroky — hlásat poselství o nutnosti budoucího přetavení naší planety a její kompletní obnovy.

Dlouho se mohly jevit tyto Bohem plánované proměny jako zbytečné. Objektívni pohled do budoucnosti nás přesvědčuje o nevyhnutelnosti radi-kálního řešení, má-li být lidský rod vůbec zachován.

Stvořitel může nejen zbrzdít nega-tivní jevy, ale odstranit samotnou pří-činu a důsledky zla — hříchu a smrti. Také v tomto zásahu je podstata nej-většího štěstí, jaké si člověk vůbec může představit.

Plnost pravého štěstí nového života ve věčnosti bude nakonec umocněna přítomností milovaného Spasitele, který stál u kolébky naší planety, provázel lidstvo celým údobím dějin-

ného bloudění. Radost z nového života bude plynout i z přítomnosti Pána Ježíše, který z lásky ke svému stvo-ření opustil slávu nebes a prošel údo-lím utrpení a smrti pro naši záchranu. On zná všechny naše starosti i radosti jako nejlepší přítel. Vždyť sám řekl: „... vy přátelé moji jste ...“

Život bez obav, stresů a nepřátel-ství, naplněný radostnou budovatel-skou činností (Iz 65,17) nebo prožíva-ný v odhalování hlubokých tajemství makro i mikrokosmu a v úzkém přá-telství s ostatními lidmi a jejich Tvůr-cem, to byl původní úmysl Stvořitele s člověkem a to je i smysl a cíl budou-cího věčného života v Božím králov-ství.

VĚČNOST ZAČÍNÁ DNES

I když očekáváme takový život te-prve v budoucnosti, bible nás nevede k nečinnému čekání, ale učí nás, že život věčný má mít počátek již zde na této zemi. Máme se na něj připravovat a mnohé z jeho krás můžeme prožívat již dnes. Ve spolupráci s Bohem se máme celým srdcem a všemi svými silami snažit tuto namnoze pokřive-nou, zmatenou, narušenou planetu uči-nit počátkem nebe na zemi. Z kontex-tu Písma cítíme, že to, čím jsme nyní, jaká je naše povaha, rozhodne o tom, čím budeme v budoucnu.

Pán Ježíš řekl: „Kdo věří v Syna, má život věčný“ (Jan 3,36). Tento vý-rok nasvědčuje, že věčný život je ne-jen záležitostí budoucnosti, nýbrž ta-ké okamžitý cíl. Můžeme usuzovat, že v tomto a podobných případech „věč-ným životem“ Pán Ježíš neoznačoval jen časový aspekt života, nýbrž spíše jeho kvalitu. Nehovoříme tedy o dél-

ce, nýbrž o hloubce prožívaného živo-ta. Časové pojetí zde hraje roli až dru-hotnou.

Když Bůh stvořil člověka, postavil jej doprostřed dokonalého prostředí ráje s dokonalým charakterem, který byl v ideálním vztahu k Tvůrci i k bliž-nímu. Narušením vztahu člověk—Bůh dostal trhlinu i vztah k bližnímu. Trh-lina časem narostla v nepřekonatel-nou propast. Byl to sám Bůh, který ve svém Synu podal ruku ztracenému člověku a vede jej zpět do blízkosti své i těch druhých. Chce, aby až jed-nou obnoví zkažené životní prostředí, bylo v životě člověka vše tak, jak to-mu bylo na počátku. Uchopit nabíze-nou Boží ruku znamená uvěřit ve své-ho Spasitele (Jan 17,3) a nechat se jím vést, žít v souladu s jeho vůlí. Správně prožívaná časnost je před-městím věčnosti. Kdo bydlí na před-městí, je ve skutečnosti i občanem města.

Z této skutečnosti pramení také ona vnitřní síla věřícího člověka sná-šet trpělivě nepřízeň časného, hří-chem narušeného života. Spoléhat na Boží zaslíbení neznamená zavírat oči před stávajícími problémy, ale na-opak, jasný výhled víry do budouc-nosti. Víra křesťana není apatií sla-bocha, nýbrž důvěrou, s níž se kosmo-naut v meziplanetární lodi svěřuje ří-dícímu středisku.

Křesťanské vyznání: „věřím v život věčný“ má pevnou biblickou základ-nu. Na ní stála víra apoštolů a křes-tanů všech dob. I ty se na ni můžeš spolehnout. Učiň vše, abys mohl s Kristem prožívat šťastnou součas-nost i nekonečnou budoucnost.

J. ŠLOSÁREK

...A PROTO JÍ DŮVĚŘUJEME

Snad každého čtenáře, který bere nějakou knihu do ruky, zajímá, kdo byl jejím autorem, proč knihu napsal a jaký cíl jejím napsáním sledoval. Zeptáme-li se někoho na jeho názor na knihu, kterou nečetl, pak nám řek-ne: „Nemohu ji posoudit, neznám ji.“ Vynést soud nad knihou můžeme jen tehdy, jestliže jsme ji buď celou, nebo alespoň její podstatnou část přečetli.

S biblí je to však jiné. Mnoho lidí k ní zaujímá stanovisko, aniž se s ní seznámili. Nezřídka ji odsuzují ti, kteří ji neměli ani v ruce, a na druhé straně se za její obhájce považují ti, kteří ji čtou jen velmi povrchně a for-málně. Dokonce ani mnozí křesťané se nenaučili používat biblí tak, aby z ní mohli vytěžít, co nabízí.

Celá řada předcházejících článků

tohoto cyklu měla upozornit, že bible je Boží slovo. Ukázali jsme v nich, jak tuto zvláštní knihu Bůh prostřednic-tvím církve střežil; připomínali jsme si, jakou službu pro Písmo vykonali lidé; sledovali jsme, co všechno se muselo stát, abychom dnes měli důvě-ryhodný, spolehlivý a srozumitelný text. Měli jsme prostě příležitost po-učit se, jak bible vznikla a jakou ces-tou prošla, než se nám dostala do ru-ky v té podobě, jak ji dnes známe.

Nelze uzavřít tento cyklus, dokud s plnou odpovědností neodpovíme na důležité otázky: Jak zhodnotíme sna-hy a úsilí všech, kteří se na uchování bible podíleli? Jaký postoj zaujmeme k odkazu předků, kteří biblí milovali? Neměli bychom se s ní ještě důvěrněji seznámit?

JAK ČÍST BIBLI?

Kazatel Johannes Busch jednou po-uzil tento jedinečný příklad: „Viděl jsi někdy zblízka drát vysokého na-pětí? Vypadá právě tak, jako každý jiný obyčejný, měděný drát. A přece víme, že při pouhém dotyku z něj vy-chází síla, která člověka srazí k zemi. Snad je takový drát zcela černý a špi-navý, protože někde visí již dlouho. Ptáci ho znečistili, uprášil se a je po-znamenán patinou stárání. A přece jím nezadržitelně protéká síla a energie. A právě tak je to s biblí. Na první po-hled vypadá jako obyčejná kniha. Žádný umělecký výtvar, svým zjevem spíše svádí k odsunutí stranou. Je to však neodpuštělná poštilost, když ji někdo přehlídí. Vždyť přece každý, kdo se jí vážně a opravdově zabý-

val, musí potvrdit, že z ní vychází síla, která člověka zasáhne, srazí k zemi, aby ho pak znovu pozvedla. Živý a svatý Bůh se rozhodl prostřednictvím této knihy s námi mluvit.“

Čti bibli jako Boží dopis. A protože tě Bůh miluje, má o tebe upřímný zájem, čti ji jako dopis od přítele. Johannes Busch ještě dodává: „Jak mám číst bibli? Ne jako přihlížející, ale s vědomím, že v ní hovoří Bůh se slabým člověkem. Zde mluví Otec se svým dítětem. Je to hlas domova, zaznívající v cizině.“

Přítel důvěřuje příteli, stejně jako dítě nemá pochybnosti o tom, co říká otec. Čti proto bibli bez pochybností a důvěřuj jejímu poselství. Lidé často přicházejí s přáním: Dokažte nám, že bible má pravdu, a uvěříme jí. — Na takový požadavek je jen jedna odpověď: Pravdivost bible není třeba dokazovat, neboť ona se obhájí sama. Stačí jí dát jen příležitost. Vždyť z ní plyne životodárná síla. Co to ovšem znamená, dát jí příležitost?

Chléb je určen k nasycení. Jestliže ho někdo rozláme na kousky a rozhází po zemi, bude hladovět dál. Chléb je užitečný jen tehdy, je-li přijímán jako pokrm. Také bible má schopnost nasytit duši člověka. Je ovšem nutné dát jí příležitost a přijímat ji jako chléb.

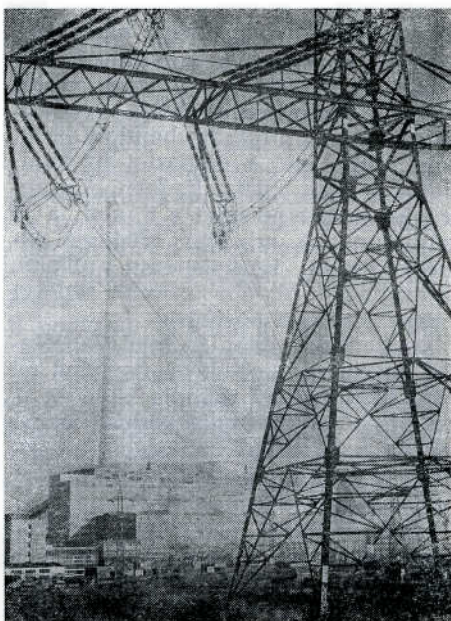
Sebevětší množství čisté a osvěžující vody neuhasí tvou žízeň, pokud se jí nenapiješ. Boží slovo je živá voda. Nebude ti ovšem k užtku, nestane-li se ti nápojem.

Sebevzácnější lék nemá příležitost pomoci ti v nemoci, pokud ho nepřijmeš tak, jak lékař určil. Bible je lék, který musíš užívat podle Božího předpisu — a ten je srozumitelný a prostý: Uznej svůj hřích, protože je to nemoc, která tě ničí a důvěřuj Bohu, protože tě chce uzdravit. Uznej jeho autoritu a ve své slabosti se jím nech vést.

Nedoceněným prostředkem pro porozumění bibli je modlitba. Je to klíč, kterým otevíráme nejenom nebesa, ale i hloubky Božího slova. E. G. Whiteová radí: „Měli bychom pilně číst v Písmu a žádat Boha o pomoc Ducha svatého, abychom směli porozumět Božímu slovu. Měli bychom si přečíst jeden verš z bible a soustředit svou mysl na to, abychom zjistili myšlenku, kterou pro nás Bůh do verše vložil. Pak se musíme touto myšlenkou obírat tak dlouho, dokud se nám nestane vlastní; teprve potom víme, „co praví Hospodin“ (Touha věků, str. 272).

Bible je jedinečným literárním skvostem. Bůh si však nepřejí, abychom v ní hledali jen krásu slova. Vždyť sama o sobě svědčí, že neobsahuje nějaké „vtipně vymyšlené báje“

(2 Petr 1,16), ale svědectví o živém Bohu a záchraně, kterou nabízí všem lidem. Cílem studia bible nejsou ani historické zprávy, i když je jimi nabita. Bůh chce na nich jen ukázat, že on sám je Pánem dějin a že ohlášený plán spasení dovede k předpověděnému konci.

Bibli nelze číst jen z dlouhé chvíle nebo prostě proto, že si někdo „chce něco přečíst“. Pokrm lidé přijímají proto, že ho potřebují. A právě tak tomu má být i s Božím slovem. Mnozí věřící se domnívají, že četbou bible splní svou „náboženskou povinnost“ nebo vykonají „něco pro Boha“. Jak se však mýlí! Vždyť Bůh nepotřebuje nás, ale my jeho. Čteme-li bibli, pak z toho nemá prospěch Bůh, ale my sami.

Snad každý dnes nařká na nedostatek času. Není čas na práci ani odpočinek, není čas pro rodinu ani pro přátele — a není čas ani pro Boha. Největším dobrodincem by se stal ten, kdo by pomohl alespoň většině křesťanů otevřít oči, aby poznali, jak nedozírná škoda jim plyne z toho, když zanedbávají rozmluvy s Bohem v modlitbách a nečtou bibli.

Pro bibli si musíme vyhradit čas. Chvilu prožité nad Božím slovem nejsou nikdy ztrátou, ale vždy jen obhacením a ziskem.

Nauč se bibli číst tak, abys vždy slyšel její zvěst jako Boží poselství určené tobě. Dej stranou všechno, co tě rozptyluje a odvádí pozornost. Odstaň všechny „zvukové kulisy“, které tě obklopují. Zapomeň chvíli na všechny záležitosti a starosti všedního života. Dej Bohu příležitost, aby tě mohl

v klidu oslovit. Pro četbu bible si naplánuj chvíle, kdy nejsi ještě unaven.

Nezapomeň, že jediné soustavné a vytrvalé čtení přináší očekávaný užitek. Jak mnoho je křesťanů, kteří si bible váží, ale přitom se jím stala jen jakýmsi fetišem. Do kostela nebo do modlitebny ji nenosí, protože jim stačí, když z ní při bohoslužbách něco přečte kazatel. A doma ji sami otevírají jen tu a tam, náhodně, aniž by se pokoušeli porozumět jejímu učení. Snad se některými verši i nadchnou a zmocní se jich chvilkové dojetí, ale to je vše.

Mnoho lidí dalo bibli stranou, protože ji začali číst jako jiné knihy. Přečetli několik prvních kapitol Starého zákona, a když se dostali k rodokmenům nebo ke zprávám o svatyni, ztratili o bibli zájem, protože všemu nerozuměli. Taková postupná četba je vhodná pro toho, kdo se s biblí již dříve blíže seznámil. Pomáhá k oživení a prohloubení toho, co jsme již předtím prostudovali. Pro začátek je nutné nechat se někým vést a bibli spíše studovat než souvisle číst. Studium bible pod vedením zkušeného „písmáka“ je nedocenitelné. Dokonce i v bibli je zaznamenán jeden příběh, který tuto skutečnost potvrzuje.

Z Jeruzaléma se vracel domů komorník etiopské královny. Cestou na voze četl padesátou třetí kapitolu starozákonního proroka Izaiaše. Přečetl ji jednou, podruhé, potřetí, ale vůbec jí nerozuměl. Proto mu Bůh poslal do cesty „písmáka“ Filipa, který se ho otázel: „Rozumíš tomu, co čteš?“ Etiopský hodnostář odpověděl: „Jak bych mohl, když mi to nikdo nevyložil!“ A tak Filip přisedl na vůz a komorníkovi podal vysvětlení.

Ovšem ani nejběžnější znalec bible nepomůže k pochopení Božího slova tomu, kdo nad ně staví pouze svůj rozum a vlastní názory. Zde má svou trvalou platnost Lutherova rada: „K porozumění Písma nemůžeme dospět ani bádáním ani rozumem. Vaší první povinností je začít modlitbou. Proste Pána, aby vám ze své velké milosti dal právě pochopení svého slova. Není jiného, kdo by vytvořil slovo Boží, než Původce tohoto slova, jak o tom sám řekl: A budou všichni učení od Boha. Nic si neslibujte od své vlastní práce a od svého vlastního rozumu. Spolehejte jen na Boha a vliv Božího Ducha.“

Přemýšlej o tom, zda jsi učinil všechno potřebné, abys z bible vytěžil vše, co do ní Bůh vložil i pro tebe. Přesvědč se o tom, že bible má nejenom schopnost srazit tě z klamných výšin k zemi, ale i moc pozvednout k novému životu.

(Pokračování příště)
J. D.

TISCHENDORF

a Nový zákon

„Leží přede mnou posvátný životní úkol, usilovat o získání původního znění Nového zákona.“ Tato slova napsal Konstantin von Tischendorf své snoubence roku 1842. Tehdy to byl 27letý asistent na univerzitě v Lipsku. Když o 33 let později zemřel, pisatel nekrologu poznamenal, že od doby sepsání Nového zákona neudělal pro biblický text nikdo z lidí více než Tischendorf. Co vlastně vykonal ve prospěch textu Nového zákona?

V době, kdy mladý Tischendorf studoval teologii, vrcholilo v Německu období kritiky biblického textu. Více než kdykoli jindy napadali kritické věrohodnost a autoritu Nového zákona. Věhlasní učenici a teologové se domnívali, že slouží věci pravdy, když podrobují základy křesťanského učení co nejpřísnější kritice. Kritické studie došly k názoru, že apoštol Pavel napsal pouze čtyři z epištol, které nesou jeho jméno. Ostatní epištol považovali za spisy mnohem pozdějších neznámých autorů. Celou řadu událostí ze života Pána Ježíše, jak je popisují evangelia, považovali za legendy. O evangeliu Jana prohlašovali, že jde o dílo z doby, kdy lidé o životě Ježíše Krista nevěděli už nic jistého, protože se už dávno zapomnělo na skutečné události a souvislosti.

Mladý Tischendorf byl předně hluboce věřící mladý člověk. Nebránil se kritickým metodám vědy, ale hrubé výpady proti Novému zákonu jej hluboce zraňovaly. Za své motto si zvolil: „Pochybností věda sílí, ale jen víra ji může posvětit.“

Cítil, že je třeba položit pevné základy pro obranu biblického textu. Chápal, že to musí být přesný text časově blízký originálu Nového zákona, který by mohli přijmout a uznat i kriticky naladěni badatelé. Takový rukopis ovšem na počátku minulého století nikdo neznal. Tischendorf věděl, že v různých kláštích a knihovnách existuje na čtyři tisíce různých řeckých rukopisů Nového zákona, ale většinou šlo o středověké opisy. Porovnáváním jednotlivých opisů učenici objevili celou řadu drobných variant. Tato skutečnost vedla mnohé k přesvědčení, že není jisté, jak vypadal původní text Nového zákona. Zastánci věrohodnosti bible věřili, že Pán chránil během staletí text svého slova bez porušení, scházely jim však důkazy, kterými by svá tvrzení mohli objektivně doložit.

Tischendorf věděl, že existují tři velmi staré řecké rukopisy. První z nich uchovávalo Britské muzeum.

Šlo o kodex Alexandrijský, označovaný A. Od r. 1627, kdy se tento rukopis dostal do Anglie, jej pročetli mnozí učenici a vydavatelé řeckého textu Nového zákona. Když Tischendorf začal svou práci, měl k dispozici již kompletní přetisk celého kodexu. Alexandrijský kodex pochází z 5. stol. a je tedy poměrně mladým svědkem původního textu, když bereme v úvahu, že originály Nového zákona vznikly v prvním století po Kristu.

Tischendorf věděl, že také Vatikánská knihovna uchovává nejméně od roku 1481 vzácný rukopis bible z 4. století — „Vatikánský kodex“ označovaný B. K tomuto rukopisu však neměl v polovině minulého století prakticky nikdo z vědců přístup.

Také Národní knihovna v Paříži vlastnila částečný rukopis bible z 5. století — Kodex Efréma Syrského, označovaný C. Zdálo se však, že tento rukopis nemá pro studium Nového zákona vlastně žádnou cenu. Jde totiž o palimpsest, tzn. o pergamen, který byl popsán dvakrát. Není to nic výjimečného. Během staletí lidé šetřili drahým pergamemem. Často smyli nebo jinak odstranili staré zašlé písmo a pergamen použili jako psací materiál pro něco jiného. Kodex Efréma Syrského byl původně popsán řeckým textem Nového zákona.

Později však někdo na omyté stránky zapisoval kázání Efréma Syrského. Původní biblický text smyl tak důkladně, že podle úsudku ředitele Národní knihovny v Paříži nebylo v moci žádného smrtelníka původní biblický text přečíst.

Je zřejmé, že se Tischendorf pustil do herkulovského úkolu, chtěl-li se opravdu dopátrat co nepůvodnějšího textu Nového zákona. Ve skutečnosti měl přístup jen k několika mladším rukopisům, měl prozkoumat a porovnat tisíce středověkých opisů. Všechny, s výjimkou Vatikánského kodexu, ke kterému Tischendorf stejně neměl přístup, byly pořízeny v době, kdy se křesťanství stalo státním náboženstvím a kdy, jak tvrdila kritika, již došlo k podstatnému narušení původního znění Nového zákona.

Tischendorf pracoval ve dne v noci, pročetl, porovnával všechny dostupné texty. V roce 1840 vyšlo první vydání jeho „Novum Testamentum Graece“ — řeckého Nového zákona. Bylo to dílo důkladnější a přesnější než kterékoli dřívější vydání. A tak mohl lutheránský biskup Draseke říci, že je to „základ Tischendorfovy literární nesmrtelnosti“. Tischendorf za svého

života vydal ještě dalších sedm znění novozákonního textu v řečtině. Po celá desetiletí zůstaly základem veškeré vědecké práce v oboru Nového zákona.

Tischendorf si uvědomoval, že je třeba hledat ještě starší rukopisy a předložit jejich text veřejnosti. Jelikož neměl přístup k Vatikánskému kodexu, který je o sto let starší než Alexandrijský, rozhodl se, že pojedě do Paříže a pokusí se přečíst kodex Efréma Syrského. O něco podobného se pokoušela před ním už celá řada učenců, ale každý z nich prohlásil, že původní biblický text je naprosto nečitelný. Koncem roku 1840 Tischendorf dorazil do Paříže a získal povolení rukopis studovat. Mladý vědec měl dvě velké přednosti, které podmiňovaly další úspěch — přímo orlí zrak a neúnavnou trpělivost. Déle než dva roky sedával u malého stolku proti oknu a celé hodiny, kdy byla knihovna otevřena, luštil vybledlá písmenka původního řeckého textu. Pečlivě zkoumal znak po znaku, slovo po slově pokud nenabyl jistoty, že zná přesné znění textu. Když v roce 1843 z Paříže odjížděl, odvázel si kompletní opis tohoto starého rukopisu.

V roce 1958 jsem měl možnost nahlédnout do vzácného kodexu v pařížské Národní knihovně. Chtěl jsem se osobně přesvědčit o náročnosti Tischendorfovy práce. Seděl jsem u stejného stolku a naproti témuž oknu jako Tischendorf. Nedařilo se mi však text přečíst. Vzal jsem si na pomoc novodobé vydání textu, které Tischendorf připravil a srovnával je s vybledlým rukopisem. Musím se přiznat, že od té doby si ještě více vážím a ještě více obdivuji práci tohoto vědce.

Jen několik měsíců po odjezdu z Paříže Tischendorf vydal novozákonní část kodexu tiskem. Tento neslýchaný výkon mu přinesl slávu a věhlas přední autority v oboru studia biblických textů. Slavné knihovny mu ochotně otevíraly své brány. Tischendorf této možnosti využil a během následujících měsíců navštívil řadu knihoven ve Švýcarsku a Itálii.

Konečně dorazil i do Říma. Vyzbrojen doporučeními saského krále Jana a pařížského arcibiskupa, navštívil Vatikán. Papež Řehož XVI. o něm již slyšel a mladého vědce přijal. I přes určité váhání mu nakonec povolil studovat Vatikánský kodex. Tischendorf však měl možnost se slavným rukopisem pracovat pouze šest hodin. Protože poté papež své povolení odvolal. Nevíme proč tehdy Vatikán Tischen-

dorfovi nepovolil zveřejnit text slavného rukopisu, přestože na zveřejnění čekala celá řada vědců a teologů. Někteří historikové se domnívali, že tehdejší vatikánský knihovník kardinál Mai chtěl text vydat sám. Jiní mají za to, že se Vatikán obával zveřejnit starý biblický text ze strachu, aby se snad nelišil od oficiálního katolického překladu do latiny — Vulgaty a nevyvolal věroučné problémy. Tischendorff musel čekat řadu let, než mohl prostudovat a zveřejnit text Vatikánského kodexu.

Na jaře roku 1844 podnikl první ze svých tří cest na Blízký východ. Ve snaze najít vzácné rukopisy zaměřil svou pozornost především na staré kláštery. Dvanáct dní cestoval na hřebetě velblouda, než dorazil z Egypta ke klášteru sv. Kateřiny na hoře Sinaj. Proč jej vábil zrovna tento klášter? Jednoduše proto, že od svého založení císařem Justinianem v roce 530 nebyl nikdy zničen požárem ani válkou. Tischendorff správně usuzoval, že v takovém prostředí měly staré rukopisy větší naději přežít než kdekoli jinde. Přesto mu však několikadenní prohledávání klášterní knihovny přineslo jen zklamání. Mezi mnoha starými rukopisy nenašel ani jediný biblický text. Na konci svého pobytu v klášteře však našel sto dvacet devět velkých pergamenových archů popsaných biblickým textem v koši na odpadky. Spolu s dalšími bezcennostmi měly posloužit jako palivo. Tischendorff usuzoval, že rukopis pochází ze 4. století. Obsahoval některé starozákonní knihy v řeckém překladu. Když

se mniši dověděli, jakou cenu rukopis má, věnovali mladému učenci 43 listy a ostatní si ponechali. Po návratu ze Sinaje Tischendorff uložil stránky vzácného rukopisu v lipské univerzitní knihovně. Text zveřejnil v r. 1846, neprozradil však místo nálezu, aby jiný neměl pokušení odkoupit zbývajících archy.

V roce 1853 navštívil klášter sv. Kateřiny podruhé. Snažil se získat zbývajících archy, ale naprosto bezvysledně. Třetí a poslední cestu na Blízký východ podnikl v roce 1859. Tentokrát jej mniši kláštera přijali velmi uctivě, jako vyslance ruského cara Alexandra II. Tohoto panovníka sinajští mniši považovali za svého mocného patrona a dobrodince. Ale ani tentokrát se Tischendorff nemohl dovědět o osudu zbývajících stránek starobylého rukopisu.

V podvečer odjezdu z kláštera dne 4. února 1859 udělal největší objev svého života. Mladý správce kláštera mu prozradil, že ve své cele má starý rukopis bible. Mladý mnich ukázal dychtivému vědci tři sta čtyřicet šest pergamenových listů zabalených v rudém plátně. Tischendorff s velkou radostí zjistil, že kromě listů, které viděl již před více než patnácti lety, má v rukou text celého zákona, celé řady starozákonních knih a také dvou starých křesťanských spisů — apokryfní epistoly Barnabáše a Hermova pastýře. Zvláště objev epistoly Barnabáše měl velký význam pro církevní historiky, protože do té doby měli k dispozici jen částečné opisy ze středověku. Tischendorff dal vzácnému ru-

kopisu pojmenování Kodex Sinajský.

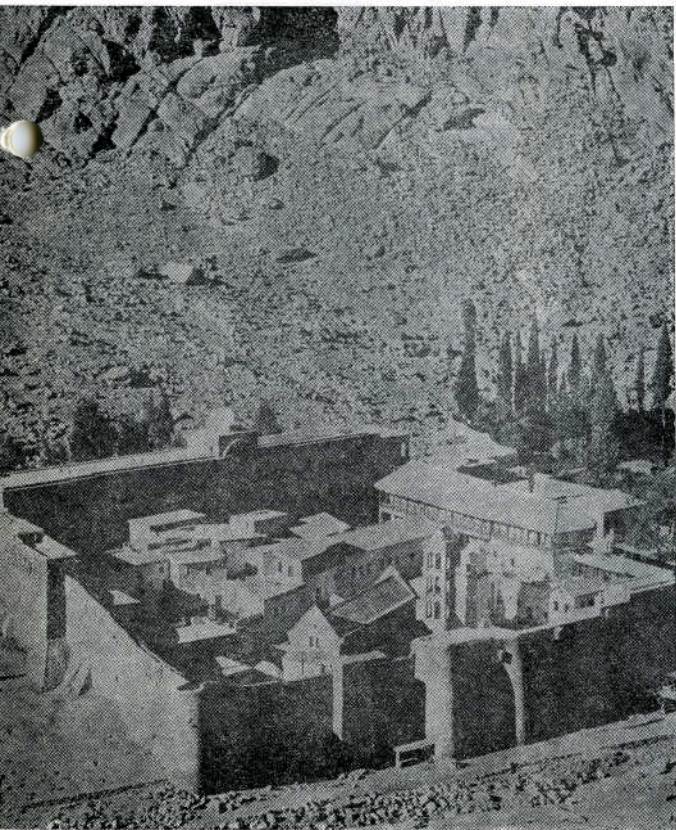
V září roku 1859 představil oficiálně rukopis při slavnosti v arcibiskupské rezidenci v Káhiře. Ukázal jej také rakousko-uherskému císaři, saskému králi a nakonec jej 19. listopadu předal do rukou cara Alexandra II. v tehdejší Petrohradě. V r. 1862 Tischendorff vydal tiskem faksimile textu ve čtyřech objemných svazcích. Roku 1933 prodala sovětská vláda Sinajský kodex Britskému muzeu v Londýně.

Pečlivým studiem Sinajského kodexu, o sto let staršího rukopisu než tehdy dostupné opisy, se prokázalo, že jde až na nepodstatné drobnosti prakticky o doslova shodný text se standardním zněním řeckého Nového zákona. Vyšlo najevo, že objevy starých rukopisů nemohou ohrozit věrohodnost bible, ale pouze ji vždy nově dokládají. Tento poznatek ještě několikrát potvrdily další objevy biblických rukopisů jako papyry Chesterbeaty, obsahující části patnácti novozákonních knih nebo papyry Bodnerovy, které pocházejí dokonce z druhého století.

Zveřejnění textu Sinajského kodexu zapůsobilo i na vatikánské autority. Nejen že uznávali Tischendorfa jako bezkonkurenční autoritu v otázkách řeckého Nového zákona, ale také se přestali obávat, že by staré rukopisy mohly narušit autoritu Písma. Tischendorff konečně obdržel povolení prostudovat a zveřejnit také znění Vatikánského kodexu. Jeho vydání s názvem „Novum Testamentum Vaticanum“ se uskutečnilo v roce 1867. Rok na to došlo k podobnému vydání přímo ve Vatikánu.

Tischendorffovo pero ani pak nezháleželo. Připravoval další vydání řeckého textu Nového zákona a řadu různých studií. Za svého života vydal 72 knih. I když se blížil k šedesátce, plánoval novou cestu na Blízký východ, během které chtěl hledat další rukopisy. Plánoval také návštěvu Ameriky. Smrt však zmařila všechny další plány. Když 7. prosince 1874 zemřel, ztratil svět významného křesťanského bojovníka a velkého biblického vědce. Za života se mu dostalo mnoha vyznamenání a poct. On však napsal: „Ale to, čeho si považuji více než všech těchto lichotivých vyznamenání, je fakt, že Prozřetelnost dává našemu věku, v němž útoky na křesťanství jsou tak obvyklé, Sinajskou bibli, aby nám byla plným a jasným světlem, pokud jde o to, co je pravý text psaného Božího slova, a pomohla nám obhajovat pravdu zjištěním jeho autentické podoby.“ I ve své závěti vyjádřil neochvějnou víru, že jej po celý život Pán Bůh provázel. O tom svědčí i jeho dílo: „Bůh mi dal šťastný a bohatý život. Ozdobil jej svým požehnáním. Námaha a tvrdá práce byly mým údělem, ale stály za to. Kéž Bůh vloží své požehnání na všechno, co za mnou zůstává; vždyť je to jeho dílo.“

S. HORN

Konstantin
von Tischendorff

Klášter sv. Kateřiny
na Sinaji

Co změnilo hořký pramen v Jerichu?

V Jerichu byla neutěšená situace. Muži tohoto města přišli k proroku Elizeovi a stěžovali si: „Hle, v městě se dobře sídlí, jak náš pán vidí, ale voda je zlá, takže země trpí neplodností.“ To byla pro Elizea první výzva k službě od chvíle, kdy jeho učitel Eliáš byl vzat do nebe. Elizea zpráva obyvatel města asi dosti vzrušila. Lidé čekali, jak se nový prorok postaví k jejich problému.

Před mnoha staletími bylo Jericho zničeno. Jozue kdysi pronesl zločinství nad tímto kananejským městem, oddaným modloslužbě a nejhorší nemravností, ačkoli celé údolí Jordánu bylo krásné „jako zahrada Hospodinova“ (1 Moj 13,10). Bůh zakázal stavět znovu na místě rozbořeného města (Joz 6,26). Každý, kdo by tak byl učinil, měl prožít velká neštěstí. Pět a půl století lidé respektovali tento Boží zákaz, ale za dnů krále Achaba se rozhodli jinak. Kromě toho zlý příklad Achabova života a jeho ukrutné manželky Jezabel odvrátil mnohé lidi od Boha.

Za dnů krále Achaba lidé často opakovali otázku: „Opravdu to Bůh zakázal?“ Uváděli v pochybnosti Boží výrok, jako kdysi nepřítel spásy, když sváděl Evu k přestoupení zákona Božího. „Opravdu to tak Pán Bůh myslel, že Jericho už nemá být nikdy znovu postaveno?“, říkal jeden. „Určitě tomu tak je, Bůh nemění své výroky“, říkal druhý. Jiný však odporoval: „Nemyslete, že stará omezení o výstavbě Jericha platila pouze pro dávné doby? Časy se změnily, žijeme v jiné generaci. Co platilo pro lidi tehdejších dnů, neplatí pro nás.“ Je pravda, že časy se mění, ale Boží zásady zůstávají stejné. I dnes mnozí pochybují o pravdivosti Písma. Pán Ježíš však řekl: „Nebe a země pominou, ale má slova nepominou“ (Mat 24,35).

Písmo nám podává zprávu o Hielovi Bethelském, který nedbal na Boží příkaz a začal stavět Jericho (1 Král 16,34). Ačkoli žil v městě Bethel, což znamená „dům Boží“, zapomněl na Boha a nedbal jeho zločinství, proneseného před pěti stoletími. Naplnilo se na něm proroctví — když kladl základy nového města, zemřel jeho prvorozený syn Abiram. V době, kdy postavil brány v dokončených hradbách, zemřel jeho nejmladší syn Segub. Mnoho lidí se nastěhovalo do obnoveného Jericha. Byly tu však problémy. V blízkosti města vyvěral ze země pramen. Vyvěral tam i dnes. V době Elizeově byla však jeho voda nedobrá a nehodila se k pití. Kromě toho činila půdu neúrodnou. Jakmile rostliny vypučely, zvadly. I zvířata hynula.

Lidé Jericha přišli k Elizeovi prosit

o pomoc. Poukazovali na to, že jejich „město palem“ je jedinečně položeno (5 Moj 34,3). Dodnes je to svěží oáza. Na jih a jihovýchod se rozprostírá poušť. Na východ se pnou Moábské hory. Na západ vystupuje Judská vysočina. Jerišské vody byly však zlé a přinášely jen nemoci.

Elizeus dal na prosbu okamžitou odpověď: „Podejte mi novou mísu a dejte do ní sůl!“ V Písmu pak čteme: „Podali mu ji tedy. Pak vyšel k místu, kde voda vyvěrala, hodil tam sůl a řekl: Toto praví Hospodin: Uzdravuji tuto vodu, už nikdy odtud nevzejde smrt či neplodnost! A voda je zdravá až dodnes, podle Elizeova slova, které promluvil.“

Z příběhu o uzdravení vod vyplývá několik duchovních naučení. Nová nádoba, sůl i pramen jsou vzácné symboly. Obdivujeme tu zvláštní Boží prostředky, pokyny proroka i Boží moc.

Situace v Jerichu je obrazem života. Krásný zevnějšek je často jen pláštěm života narušeného hříchem. I my žijeme ve světě, který trpí pod zločinstvím hříchu. Půda rodí trní a bodláčí (1 Moj 3,16-19). Bůh nás vybízí, abychom si tady nestavěli trvalé město. Jak Hiel Bethelský ani my vždycky nerespektujeme vůli Boží. Navzdory našemu hříchu a vzpouře Pán je však ochoten odpovědět na naše volání o pomoc.

Nádoba, kterou žádal Elizeus od jerišských mužů, byla hliněná. Žádal nádobu novou. Apoštol Pavel píše o nás, že jsme „nádobami hliněnými“ (2 Kor 4,7). Nádoba sama nebyla nijak hodnotná. Byl to obyčejný předmět v domácnosti, zhotovený z hlíny, vypalovaný několik hodin v peci. Když se nádoba rozbila, lidé ji vyhodili, aniž by o ní někdo déle přemýšlel. Hliněná nádoba nemá hodnotu v tom, co je, ale k čemu slouží. Důležitá je její užitečnost.

Elizeus žádal novou nádobu. V domě blízkého hrnčíře byly jistě stovky nádob, které řemeslník zhotovoval na hrnčířském kruhu. Elizeus prosil o novou nádobu, kterou dosud nepoužili k žádnému jinému účelu. „Nový“ znamená často „odevzdaný jedině Hospodinu“. Nová mísa sloužila jedině k tomu, aby v ní nesli vzácnou sůl.

Sůl se užívá proto, že konzervuje a dodává jídlu chuť. Pán Ježíš řekl svým učedníkům: „Vy jste sůl země“ (Mat 5,13). Solí se můžeme stát skrze Boží milost, která nám dodává duchovní sílu. Pavel píše: „Milostí Boží jsem to, co jsem, a milost jeho ve mně daremá nebyla“ (1 Kor 15,10). Touto udržující solí je spravedlnost Pána Ježíše Krista, která se nám zprostředkovává skrze Ducha svatého, jediného zástup-

ce Pána Ježíše. Když Duch svatý vstoupí do našeho srdce a naplní je, usměrní naši povahu a zachová nás bez úhony k příchodu Kristovu.

Podobně jako sůl prostupuje pokrm, tak i Duch svatý musí prostoupit celou naši bytost. Nestačí jen o něm mluvit, zpívat nebo se o něj modlit.

Elizeus nesl sůl v prosté hliněné nádobě a přišel až k prameni. Vnější pohled nijak nenaznačoval, jakou sílu nese ve svých rukou. Potom prorok vysypal sůl do pramene. Nevysypal ji do říčky. Má-li být proud čistý, musí být vyčištěn jeho pramen. Tak je tomu i v naší zkušenosti. Musíme jít ke kořeni, chceme-li mít lepší ovoce. Kristus řekl: „Blahoslavení čistého srdce, neboť oni Boha viděti budou“

Po vysypání soli zvolal prorok: „Takto praví Hospodin: Uzdravil jsem tyto vody!“ Elizeus si nenechal pro sebe žádnou slávu. Jediná čest patří Bohu. Tím poskytl prorok naučení, které po staletí dal i Spasitel svým učedníkům.

Kristus připodobňuje své následovníky k soli a chce je učinit nástroji ke spásě druhých. Elizeus vysypal sůl do pramene. Změna v našem životě musí začít v nitru našeho srdce. Proměňující, chuť dodávající a udržující moc Boží milosti musí působit ve skutečném centru naší bytosti. „Především střež a chraň své srdce, vždyť z něho vychází život“ (Př 4,23).

Hospodin promlouval kdysi k lidu staré smlouvy slovy: „Smyj ze svého srdce zlo, Jeruzaléme, a budeš spasen. Jak dlouho budeš ve svém nitru přechovávat ničemné myšlenky?“ (Jer 4,14). Má-li sůl — vliv Ducha svatého — způsobit skutečné a trvalé dobro, musí proniknout do srdce hříšníka. Boží moc má dát našim myšlenkám správný směr. To nás uchrání před rzí hříchu a naplní chutí nebes.

Častokrát pozorujeme mladé lidi, kteří jsou velmi perspektivní. Jsou otevření, jejich myšlení je jasné, jejich chování a řeč jsou přitažlivé. Pak se smutkem zjišťujeme, že nesplnili očekávání. Ztratili cíl života, vyvolili si špatné přátele, nebyli schopni nést odpovědnosti, v charakteru a myšlení mají rány, které se nehojí. Nevyráželi, jejich život má hořkou chuť.

Tak tomu bylo i s Jerichem. Byla to oáza v poušti, město palmových stromů. Byl však na něm stín smrti. Poutník tu měl po cestě suchou pouští najít chlázek a stín. Nenašel jej, protože vody byly hořké.

Elizeus přinesl nádobu k prameni a vysypal do něho sůl. Jako prorok i my musíme vykonat svůj úkol. Když učiníme, co je naší povinností, Pán ihned způsobí svůj zázrak spasitelné milosti. Bůh uzdravil jerišské vody, které pak zůstaly zdravé a dobré. Ještě dnes můžeme vidět v Jerichu ženy, které nabírají vodu z Elizeova pramene. Tento uzdravený pramen dává vodu už takřka tři tisíce let a je požehnáním nesčetným zástupům. Jeho očištění a uzdravení je trvalé.

JEN SE NEROZČILOVAT

Nedávno jsem slyšel zajímavé vyprávění. Výletník pozoroval v přírodní rezervaci krmení medvědů. Medvěd grizzly je považován za největší šelmu severoamerického kontinentu, a proto je jeho krmení vyhledávanou turistickou atrakcí.

Dozorci připravili kusy masa, a skutečně se zakrátko dostavilo několik huňáčů k připravené hostině. Ostatní menší zůstávali v uctivé vzdálenosti. Mezi medvědy byl totiž jeden, který si díky mimořádné mohutnosti mohl dovolit své vlastní nerušené hoddy. Vzhledem k jeho síle si žádný medvěd nedovolil vyvolat spor o potravu, protože by se byl se zlou potáhal. Museli čekat, až co zůstane.

Tento „medvěd-patriarcha“ však přesto nebyl u své hostiny sám. Přižívalo se u něj malé zvířátko, které velký a silný huňáč kupodivu neodháněl, ač bylo zřejmé, že mu spolustolovník není po chuti. To zvláštní trpěné společenství se vysvětlilo bližším poznáním onoho malého zvířete. Byl to skunk, dříve se mu říkalo také smradloch.

Tato kunovitá šelma je známá tím, že se v případě napadení brání vystříkováním odporně a velmi silně páchnoucí tekutiny na svého nepřítele. Zá-pach je mnohem silnější než u našeho pověstného tchoře a tekutina ulpívá na předmětech i několik týdnů. Co by se bylo stalo, kdyby proti takovému protivníku medvěd zaútočil? Když celou věc zvážíme, musíme připustit, že medvěd jednal v dané situaci instinktivně, ale přitom moudře.

Podobnému jednání bychom se měli naučit i my lidé. Kolikrát se nám totiž stává, že se pro nejrůznější maličkosti nemoudře handrkujeme a dohadujeme. Domníváme se, že musíme za každou cenu prosadit svá práva a nároky.

Vzpomínám na jednoho svého kolegu, řekněme mu třeba MUDr. Procházka. Velmi si zakládal na tom, že je lékařem. Stalo se, že onemocněl srdečním infarktem a byl hospitalizován. V době jeho rekonvalescence, kdy se již uvažovalo o jeho propuštění z nemocnice, se ošetřující lékař rozhodl, že ještě jednou zkontroluje stav jeho srdce. Poslal proto sestru na pokoj, aby nemocného přivedla. Sestřička tedy otevřela dveře pokoje a zavolala: „Pan Procházka má jít na vyšetřování!“ Toto oslovení se nemocného lékaře velmi dotklo. Rozčílil se, že není žádným panem Procházkou, ale panem doktorem Proch... Nedořekl. Padl na lůžko mrtvý — a čím byl nyní?

Vzpomínám přitom na jinou zajímavou příhodu. Do ordinace docházela pravidelně starší dáma na kontroly krevního tlaku. Tlak býval sice vyšší, ale jinak celkem vyrovnaný, až jed-

nou byl patrný větší vzestup. Po delším vyptávání pacientka přiznala, že se před vstupem do ordinace pohádala v čekárně s jiným pacientem.

Co kdyby tato hádka vedla k podobným důsledkům jako v případě doktora Procházky? Stála by za to? Není snad lidský život víc, než nějaký udělený titul, nějaká oprávněná výsada či právo? Nebyl medvěd mnohem „moudřejší“?

Pro takové situace nás Písmo nene-

chává bez pomocné rady. „V ničem se nedejte ovládat ctižádostí ani ješitností, nýbrž v pokoře pokládejte jeden druhého za přednějšího než sebe“ (Fil 2,3). „Ať je vám vzdálena všechna tvrdost, zloba, hněv, křik, utrhaní i každá špatnost“ (Ef 4,31). Tato rada má, jak vidíme, širší platnost než jen na duchovním poli. Člověk je totiž jedna ucelená bytost, různé psychické stavy mají odezvu v celé bytosti.

Znám člověka, který mívá při odvodovém řízení krevní tlak na alarmujícíně vysokých hodnotách. Po několika letech jsem jej jednou vyšetřoval v ordinaci ve chvíli úplné pohody, a hle, tlak byl zcela normální. Mnozí jsme jistě již zažili, jak v nás např. očekávání nepřijemné zkoušky vyvolalo pocení, sucho v ústech, bolesti hlavy, zvracení, bolesti břicha nebo průjem. Mnoho lidí prožívá své duševní vypětí bolestně, např. dostane zánět ústní sliznice. Jiní se v ústraní trápí s nějakou křivdou, kterou jim připravilo okolí, a za několik dnů pak musejí vyhledat lékaře, protože se jim opět zhoršila jejich vředová choroba žaludku. Četl jsem však, že i ulceros-

ní kolitis (vředový zánět sliznice tlustého střeva) může být vyvolán podobným způsobem. Obě posledně jmenované choroby nejsou vůbec „příjemné“, ale naopak, často zbývá pouze jediné řešení — operace — odstranění chorobné části zažívací trubice. Podle některých studií duševní stavy člověka zapříčiňují také nedostatečnou činnost štítné žlázy a dokonce i kloubní potíže.

Myslím, že je proto plně na místě otázka, zda se vyplácí i za takovou cenu pěstovat v sobě zlobu, zášť, žárlivost nebo hněv. Nebylo by jednodušší hledat cestu odpuštění a smíření — a to i v případě, že se cítím v celé záležitosti nevinný? „Přinášíš-li tedy svůj dar na oltář a tam se rozpome-neš, že tvůj bratr má něco proti tobě, nech svůj dar před oltářem a jdi se nejprve smířit se svým bratrem...“ (Mat 5,23.24). Z tohoto zorného úhlu nabývá zákon lásky, jak jej učil a žil Ježíš Kristus, zcela jiné velikosti a zasahuje do zcela jiné životní roviny, než jak jsme to až doposud chápali. „A tomu, kdo by se s tebou chtěl soudit o košili, nech i svůj plášť. Já vám pravím: Milujte své nepřátele“ (Mat 5,23.44). Vždyť tento na první pohled zcela nesmyslný požadavek může mít pro nás už v tomto životě dalekosáhlé výhody. Cožpak není náš život víc než nějaká věc denní potřeby, abychom „ve sporu o titul doktora nepřišli o celý život?“

Nestálo by za to podívat se na celý problém ze zcela jiného stanoviska, totiž z Kristova stanoviska lásky a pokoje, trpělivosti, laskavosti a sebeovládání? (Gal 5,22) Všechno ostatní nějak a někde hlodá naše zdraví, i když to nebývá na první pohled zřejmé a výsledky se projevují často až po letech. Různá vnitřní napětí ovlivňují totiž velmi složitě řídicí systém našeho těla. Toto ovlivnění může mít sice kladný vliv pro chvilkovou konfliktu nebo stresovou situaci, ale častým a dlouhodobým opakováním dochází ve tkáních ke změnám, které jsou naopak negativní, chorobné. Tak je např. stres považován za jeden z faktorů působících při vzniku arteriosklerózy.

Ten medvěd v úvodu našeho vyprávění vycítil, že bojovné zastávání práv mu v dané situaci neprospěje, a proto se smířil s daným stavem. A rozhodl se moudře. Jak mnohem moudřejší by měl být člověk ve svém každodenním jednání! Neměli bychom i ve všedních událostech a maličkostech života pamatovat, že právě maličkosti ovlivňují naše zdraví? Následovník Pána Ježíše se musí snažit být zdravý, aby svým tělem i duchem oslavoval Boha. Obojí je přece Božím vlastnictvím (1 Kor 6,20).

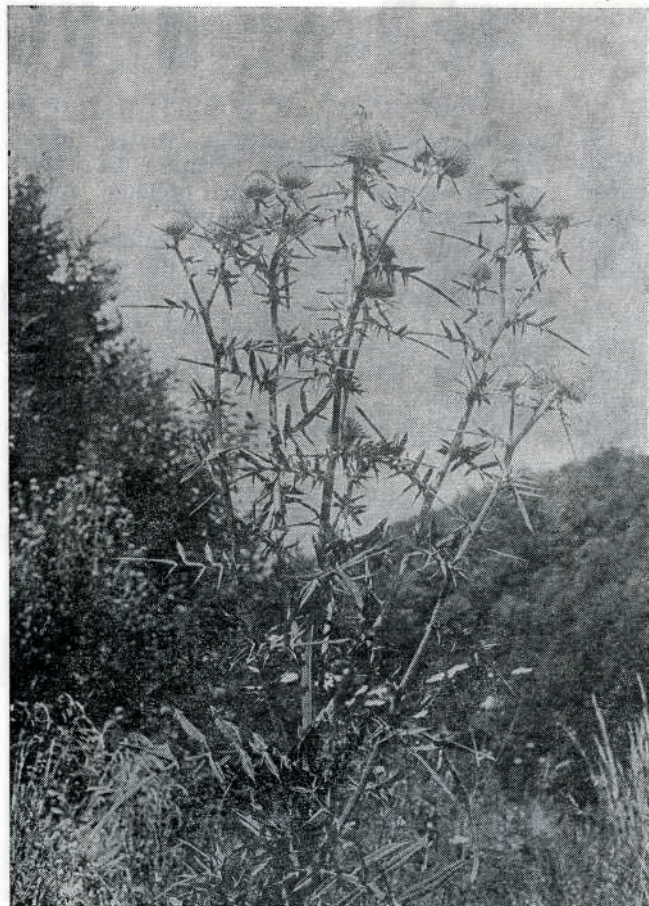
MUDr. D. Böhm

„Nejzlobnější a žel i nejrozšířenější nemoc manželství je bezesporu nuda“ — napsal známý psycholog a manželský poradce, dr. Bovet, po dlouholetých zkušenostech v ordinaci. To je skutečnost, kterou si musíme uvědomit. Jen si vzpomeňme, kolik manželství v okruhu našich známých trpí více nebo méně touto chorobou. Každý z manželů jde svou vlastní cestou, každý hledá jen vlastní zábavu a prosazuje vlastní zájmy. Bezpočet manželů žije pouze vedle sebe, ale nežijí spolu.

Nedávno jsem se setkal s případem, který mi znovu názorně ilustroval uvedený jev. Starší manželé žili již několik let sami. Jejich děti se už osamostatnily a oni mohli prožívat krásný a nerušený podzim života. Manžel mohl již před časem odejít do důchodu, ale raději pracoval dále. Cítil se dobře ve své kanceláři a doma by neměl co dělat. Jednoho dne mu však v zaměstnání oznámili, že vzhledem k organizačním změnám bude muset definitivně zaměstnání ukončit a místo podstoupí někomu jinému. Jistě s tím počítal, že jednoho dne bude muset přestat docházet do zaměstnání, ale přesto se ho to nemile dotklo. Doma novinu oznámil manželce. Zpráva ji přivedla do rozpaků, ne-li přímo vyděsila. Kladla si otázky: Co bude manžel doma dělat? Co si s ním počnu, jak to vydržím? Představu, že by měla být s manželem stále doma, považovala za nesnesitelnou. Když odcházel do zaměstnání, mohla si věci i čas organizovat podle svých představ. Hrozila se pomyslení, že teď by měla mít manžela stále za patami, že jí bude do všeho mluvit.

Pár dní byli doma spolu, ale pak už to nevydržela. Našla si zaměstnání a s manželem si vyměnili úlohy. Manžel se musel starat o domácnost, uklízet, připravovat jídlo a převzít ostatní domácí povinnosti. Většinu dne trávil mimo domov. Vyhovovalo jim to a všechno šlo dobře až do okamžiku, kdy musela také manželka opustit své zaměstnání. A zase měli být celý den doma spolu. Tentokrát to vyřešil manžel. Našel si činnost mimo domov. Už ráno mohl z domu odejít a vracel se až odpoledne.

Mnozí manželé dojdou tak daleko, že by se rozvedli, kdyby jim to dovozovalo společenské postavení nebo prostředí, v kterém se pohybují. V mnoha případech se manželé nerozvedou

NUDA V MANŽELSTVÍ

jen kvůli dětem. Děti jsou v takových případech odsouzeny k roli „spojovacího článku“ mezi rodiči, kteří si přestali rozumět. Jsou jenom lepidlem, které má držet manželství pohromadě. A to je nežádoucí stav právě vzhledem k výchově dětí.

Musí manželství prožívat nuda? Je to „osud“, že od určitého dne manželé hovoří už jen o všedních věcech života, rozhovory jsou stále kratší a více a častěji mlčí? Ne, to není osud, tak tomu být přece nemusí!

Manželství se jistě rozpadají z mnoha příčin. Je dobře, když o nich víme, abychom jim mohli čelit. Především se musíme zbavit mylné představy o lásce. Pravou, opravdovou lásku najdeme na začátku manželství jen zřídka. Ještě neužrála. Kouzlo novoty a zvědavosti, co nového odhalím u svého partnera, udržují manželství zpočátku v napětí. Manželství této doby můžeme přirovnat k jaru v přírodě. Je to

jaro s omamnou vůní květů, která naplňuje celé okolí. Jsme jako ve snu, ve kterém prožíváme blažené pocity. Sotva začnou lístky květů opadávat a květy přestávají vydávat okouzující vůni, přichází vystřízlivění. Ale uvažujme rozumně: Kde v přírodě trvá jenom jaro a kde kvetou stále jenom květy? Tam, kde má nastat doba zrání a přinášení plodů, tam musí jaro přestat a musí ho vystřídat další roční období. Teprve až skončí doba květů, poznává hospodář, jakou má naději na úrodu. Nebude se proto méně těšit na zrající plody, než se těšil z krásných květů jara.

Tak tomu má být i v manželství. Musíme však bránit různým škůdcům, aby nenapadli příští plody. Kdyby se do nich zavrtali, ovoce by spadlo už jako nezralé. To, co způsobuje v manželství nuda, je nedostatečná otevřenost. Když si necháváme různé věci pro sebe, skrýváme-li něco před

svým druhem, pak tím udusíme radost z rozhovoru. Máme obavy, abychom se nějak nepodřekli, a tím neprozradili. Jenom vzájemná opravdovost lásku soustavně udržuje, upevňuje ji — a láska vyzrává. Kdo při každé dobře míněné a otevřené diskusi nachází důvod, aby se nad něčím durdil nebo zlobil, ten dusí rozhovor v manželství a přispívá k nudě. Zdravý humor překlene mnohá nedorozumění.

K nudě v manželství velmi přispívá i precitlivělost. Dr. Bovet to vystihl následovně: „Samolibost, ješitnost, bolestivost, samospravedlnost, pýcha či vzťahovačnost vedou manželství k nudě. Rovněž stěžování, moralizování, kritika partnera, maličkovatost a přemoudřelost, když všechno vím lépe než ten druhý, tomu napomáhá.“

Zaměříme se na věci, které manželství upevňují, které mu jsou prospěšné a přispívají podstatně k jeho vyrovnanosti. Pokračujme i v manželství v těch pozornostech, které jsme si prokazovali před manželstvím. Před svatbou jsme často přemýšleli, čím udělat druhému radost, jak ho něčím pěkným překvapit, čím podpořit rozvíjející se lásku. Proč by to mělo po svatbě najednou přestat? To máme přece ještě víc důvodů dělat si vzájemně radost. Manželství je dobou, v které se máme osvědčit.

Pečujeme o dobrou pohodu, ať je i v manželství dobré počasí. Svítí-li slunce jen málo, tvoří se v ovoci málo cukru, plody jsou málo sladké. Každý nemá rád kyselé ovoce, zvláště ne v manželství.

Šťastní manželé nemyslí jen na sebe, jenom na vlastní nejúžší okruh. „Egoismus ve dvou“ ničí nakonec štěstí. Pro osobní výhody zapomínají manželé na lidi kolem sebe.

Když se manželé zúčastňují prospěšné činnosti pro společnost, ve které žijí, když se zajímají o pomoc potřebným, o nemocné nebo postižené lidi, o křesťanskou misi a podobně, určitě se v manželství nenudí. Jistě je důležité, aby si manželé vytvořili kolem svého manželství jakýsi plot, jaký bývá kolem zahrady. Každé manželství si má zachovat svou intimní sféru. Ale bída manželům, kteří se schovávají za takový živý plot a nepodívají se přes něj. Pak přijde nuda, kterou vytváří jenom sobectví a sebeláska.

G. TOBLER

Kdybch se vás, děti, zeptal, který úd lidského těla je nejsilnější, asi bych slyšel různé odpovědi. Někdo z vás by řekl, že nohy, druhý by považoval za nejsilnější zase ruce... V dopise apoštola Jakuba nacházíme ještě jinou odpověď:

„Tak i jazyk je malý úd, ale může se chlubit velkými věcmi.“

(Jak 3,5).

Tak jako malá jiskra může zapálit velký les, tak jako malé kormidlo řídí velkou loď, tak i maličký jazyk může způsobit mnoho dobra, nebo zla. „V moci jazyka je život i smrt...“ (Př 18,21).

Poslechněte si příběh o jednom vojáku, který se naučil mluvit tak, že nikoho svým jazykem nezranil.

V jedné daleké zemi žil velice zlý král. Když někdo od něj něco potřeboval, musel se připlazit k jeho trůnu a pak čekat, jak se král zachová. Buď ho vyzval, aby vstal a řekl svoji žádost, nebo zavolal biřice a nechal mu setnout hlavu. Všichni lidé se ho báli a pokud mohli, tak se mu raději vyhnu.

Jednoho dne onemocněl králův nejmilejší kůň. Král povolal na svůj dvůr ty nejlepší zvěrolékaře z celé země,

VOJÁK, který nikoho nezranil

„ČLOVĚK MÁ RADOST, KDYŽ MŮŽE DÁT
ODPOVĚĎ, JAK JE DOBRÉ SLOVO
V PRAVÝ ČAS“

(Př 15,23)

*

aby koně vyléčili. Jeden z nich vyjádřil před králem pochybnosti, jestli to kůň přežije. Tehdy se král velice rozhněval a řekl: „Kdo mi přinese zprávu, že kůň zemřel, zemře také!“

Zvěrolékaři dělali vše, co bylo v jejich silách, ale kůň přesto pošel. Tehdy vznikl veliký problém: kdo půjde králi oznámit, že kůň už nežije? Někteří navrhovali, že by měl jít ke králi vrchní zvěrolékař, jiní k němu posílali zkušené politiky. Samozřejmě, že všichni se bránili, vždyť kdo by chtěl jít přímo do katovy náruče? Jak se tak dohadovali, šel okolo jeden voják, který sloužil jako strážný na královském dvoře. Když se dověděl, jaký mají zvěrolékaři problém, nabídl jim,

že ke králi zajde. Všichni s úlevou přijali jeho návrh.

Voják se ustrojil do sváteční uniformy a ohlásil se u krále. Když se připlazil k trůnu, král mu pokynul, aby povstal a řekl, co si přeje.

„Přišel jsem v záležitosti vašeho nemocného koně, králi,“ začal voják.

„Co je s ním? Je zdravý?“ zvolal netrpělivě král.

„Ne tak docela, králi. Ve skutečnosti leží na stole, nehýbá se, ani nedýchá...“

„Co? Je mrtvý?“

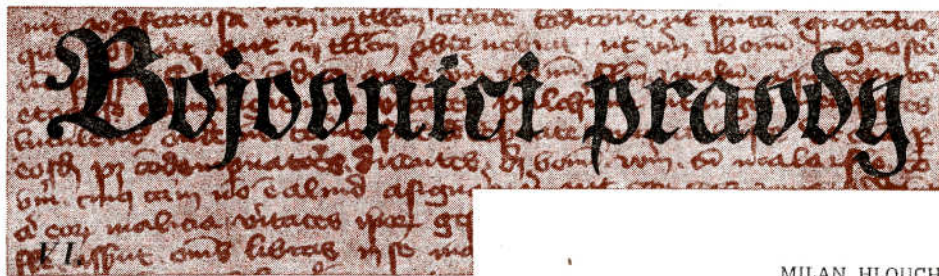
„Ano, králi, máte pravdu, ale já jsem to neřekl.“

Král se podívil, jak moudře to voják vyřešil.

„Víte, králi,“ řekl voják, „moje maminka mě vždycky učila, abych mluvil takovým způsobem, abych nikoho nezranil. A já jsem se o to celá léta snažil.“

Moudrý Šalomoun napsal: „Pláství mezi jsou laskavá slova, sladkostí pro duši, lékem pro tělo“ (Př 16,24). Učme se, děti, mluvit vždy tak, jako ten voják v našem příběhu. Snažme se, abychom svými slovy nikdy nikoho nezranili, ale spíše potěšili a povzbudili.

MILAN HLOUCH

MILAN HLOUCH

JAN HUS

Jestliže první tři „bojovníky pravdy“, Konráda Waldhausera, Milíče z Kroměříže a Matěje z Janova, nazýváme „předchůdci české reformace“, pak Mistr Jan Hus si plně zaslouží pojmenování „největší český reformátor“. Svým životem, kázáním i psaným slovem získal mnoho následovníků v úsilí o reformu církve a jiskry kostnické hranice zapálily celé mohutné husitské hnutí.

Když roku 1390 Husova zbožná matka vyprovázela svého syna do Prahy na studie, doufala, že Jan se stane knězem a bude žít pohodlným a zabezpečeným životem. Mladý Hus byl bystrý a houževnatý student. Rychle postupoval v univerzitních hodnostech a už roku 1398 se stal profesorem. O dva roky později byl vysvěcen na kněze a v roce 1402 byl jmenován kazatelem v Betlémské kapli.

Přestože Hus dosáhl svého někdejšího cíle, nenacházel klid a uspokojení. Pod vlivem svých předchůdců a zvláště četby spisů „evangelického doktora“ Jana Viklefa si stále silněji

uvědomoval duchovní i mravní bídu současného křesťanstva a považoval za svůj úkol přispět k očistě české církve.

Nový arcibiskup, mladý šlechtic Zbyněk Zajíc z Hazmburka, věděl o teologii jen málo, ale naštěstí pro Husa podporoval reformní snahy. Jeho příznivý vztah k Husovi trval pět let a za tuto dobu reformní hnutí v Čechách velice zesílilo. Až r. 1408 odpůrci reformy, většinou příslušníci vyššího duchovenstva, získali arcibiskupa na svou stranu. Konečný rozchod arcibiskupa a Husa nastal hned dalšího roku 1409, kdy byl na koncilu v Pise sesazen papež Řehoř XII. a zvolen Alexandr V. Král Václav a čeští univerzitní mistři včetně Husa stranili Alexandrovi, zatímco Zbyněk a němečtí mistři zůstali věrní Řehořovi. Když král přinutil arcibiskupa uznat nového papeže, Zbyněk obnovil dřívější zákaz kázání v kaplích. Hus však odmítl uposlechnout, a za to byl stížen klatbou. V té době král, popuzen církevní politikou německých mistrů, změnil univerzitní ústavu, odňal Němcům jejich tři volební hlasy

a dal je Čechům. Němci nato opustili Prahu a Hus byl zvolen rektorem univerzity.

Husův proces vyvrcholil v létě 1412 v souvislosti s prodejem odpustků, které vyhlásil Jan XXIII. na podporu své války proti Ladislavu Neapolskému. Hus toto „obchodování se svatými věcmi“ rozhodně odsoudil. Obyvatelé Prahy se vzbouřili a spálili napodobeninu papežské buly. Církev odpověděla tím, že nechala popravit tři Husovy stoupence a obnovila proces proti Husovi. Nad Husem byla ztížena klatba a nad Prahou vyhlášen

interdikt, který městu způsobil velké obtíže. Husovi nezbývalo, než aby Prahu opustil.

Ve svém rodném kraji, kde našel útočiště, nejen pokračoval v kazatelské činnosti, ale zvláště psal. V té době vznikla jeho nejvýznamnější literární díla, jako latinský spis *O církvi*, české *Knížky o svatokupectví* nebo obsáhlá sbírka Husových kázání *Postilla*.

Na podzim 1414 se Hus rozhodl vydat se na cestu do Kostnice, odhodlán věrně vyznat Krista a jeho pravdu „a bude-li třeba za jeho nejpravdivější zákon vytrpět smrt“. Obojí se r. 1415 opravdu uskutečnilo.

TROJÍ KRISTŮV PŘÍCHOD

To věz, že Kristův příchod je trojí, jak Písmo oznamuje: První v těle. Přišel tím způsobem, že jsa Bohem, vtělil se v životě panny Marie. O tom sám mluví v 16. kap. 28. v. S. Jana: „Vyšel

jsem od Otce a přišel jsem na svět.“

Druhý Kristův příchod je duchovní. Navštěvuje nás svou milostí; nebo říká, Jan 14,23: „Kdo mě miluje, bude zachovávat mé slovo, a můj Otec ho bude milovat; přijdeme k němu a učiníme si u něho příbytek.“ Tím Kristus míní, že On a Otec přijdou k tomu člověku, který miluje Krista a zachovává jeho slovo. O tomto příchodu mluví Zjevení S. Jana v 3. kap., 20 v.: „Hle, stojím přede dveřmi a tluču; zaslechne-li kdo můj hlas a otevře mi, vejdu k němu a budu s ním večeřet a on se mnou.“ Kristus stojí u dveří a je připraven navštívit člověka svou milostí. Tluče, když napomíná vdechnutím, bolestí, hrůzou nebo nemocí, nebo různými dary. A k člověku, který uslyší hlas jeho přikázání a otevře Kristu dveře, opustí hřích a svou vůli zcela obrátí k dobrému, Kristus vejde a navštíví ho svou milostí... Tak Kristus navštěvuje člověka duchovně...

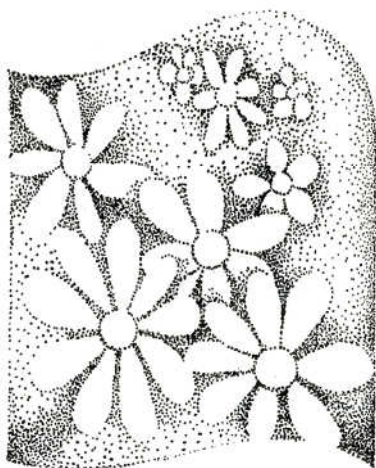
Třetí Kristův příchod se uskuteční

v budoucnosti, v soudný den, o němž sám praví v 25. kap. S. Mat., v. 31-32: „Až přijde Syn člověka ve své slávě a všichni andělé s ním, posadí se na trůnu své slávy; a budou před ním shromážděny všechny národy.“ O tomto příchodu také vyznáváme, že přijde soudit živé i mrtvé.

Z toho vyplývá, že první příchod se už jednou stal, když se Kristus vtělil; druhý se uskutečňuje každý den, když každý den věrně navštěvuje svou milostí a zlé pomstou a napomínáním; třetí příchod se má teprve uskutečnit. Za první příchod máme být vděční a s láskou na něj pamatovat; v případě druhého příchodu máme se snažit, aby s námi přebýval...; třetí máme pilně očekávat, protože nám přikazuje, abychom velice pilně bděli, to znamená chránit se před hříchem a prospívat v Boží milosti...

(Mistr Jan Hus, *Postilla*, 1952, str. 13-15. Jazykově upraveno)

M. Hlouch

Z KNIHY PŘÍRODY

MILAN DROBÍK

Včela — zdroj obdivu

(pokračování)

Byli jste někdy ve včelíně? Já jsem takovou příležitost měl. Slyšel jsem o včelách neuvěřitelné věci, zajímalo mne, uvidím-li něco z toho vlastníma očima. Dostal jsem ochranné pomůcky a vešel jsem se včelařem do velkého pojízdného včelína. Nejvíce jsem se těšil, až včelař otevře jeden z úlů, abych se podíval dovnitř. Nebyl jsem zklamán. To, co jsem viděl, chci popsat alespoň částečně.

První, co jsem spatřil, byly plásty. Je to skutečně konstruktérský a stavitelský div. Včela zpracovává vosk do plástu, který se skládá z pravidelných šestihranů. Dozvěděl jsem se, že úhel mezi jednotlivými stranami je velmi přesný. Měřením se zjistilo, že se včela nikdy nesplete.

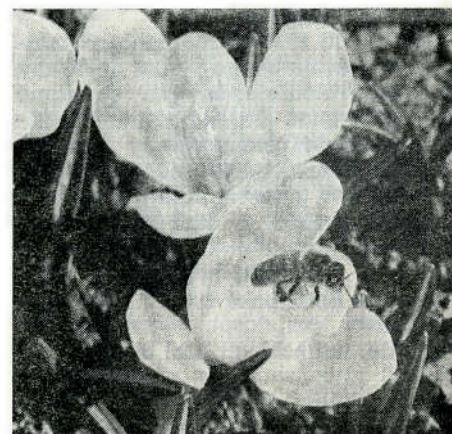
Je zajímavé, že se včela „rozhodla“ dělat šestiúhelníky, i když stavebně jednodušší je tvar kruhový. Uspořádání do šestiúhelníků je nejpevnější, prostorově nejehospodárnější a má nejmenší hmotnost. Naskytá se otázka, zda se včely řídí jen pudem, nebo

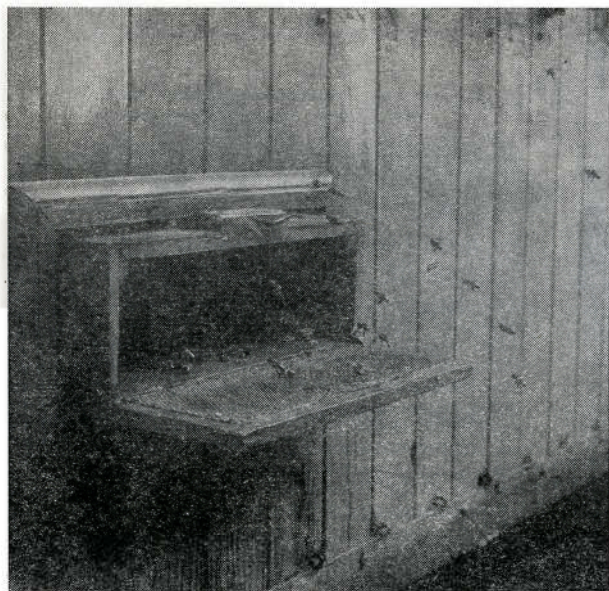
mají ještě „něco“ navíc. Pokusy ukázaly, že se včely vždy nechovají jako nějaké předem nařizené stroje. Dokáží totiž rozeznat potíže a vzniklé problémy okamžitě řeší! Včelař mi vyprávěl o zajímavém pokusu. Plodiště bylo nakloněno na stranu právě ve chvíli, kdy včely dokončily stavbu nového plástu. Starším plástům se nic nestalo, zůstaly pevné, kdežto nový, ještě měkký, se pomalu ohýbal. Bylo nebezpečí, že uzavře přístup k buňkám spodního plástu. Pro plod, který se v nich nacházel, by to znamenalo smrt. Včely se tím nedaly zaskočit. Přikročily okamžitě ke konstrukčnímu opatření, aby podepřely ohýbající se plást. Jak to udělaly? Horník by ve své hantýrce řekl, že plást „zabudovaly“. Během krátké chvíle postavily totiž ze svých vlastních tělíček pilíře v místě, kde se plást nejvíce ohýbal. Vzepřely se proti tlaku a celou tu velkou hmotu udržely. Současně se pustily do práce další dělnice a začaly stavět voskové sloupky, které v krátkém čase nahradily živé podpěry! Nelze zde říci, že by šlo o instinktivní proces, ale v počínání včel vidíme čin-

nost vyššího řádu, danou samotným Stvořitelem.

Je prokázáno, že včely mají cit pro určité míry, například pro vzdálenost, která musí být zachována mezi dvěma sousedními plásty. Jakmile je změněna, snaží se včely všemi dostupnými prostředky tuto deformaci opravit. Také pro velikost šestiúhelníku buňky mají včely spolehlivý cit. Buňky určené pro budoucí trubce jsou větší než ty, v nichž se mají vyvíjet dělnice.

Jedna z nejzajímavějších včelích vlastností je schopnost se orientovat. Karl von Frisch v roce 1949 dokázal, že včely nedbají na nějaké lidské značky, ale mají tak zvanou „astronomickou orientaci“, to znamená, že se orientují podle slunce. Obloha může být docela zakryta mraky, a přesto včely vždy přesně vědí, kde je slunce. Je to pro ně důležité, protože pomocí něj nacházejí cestu zpět do úlu. Včelí oči jsou schopné vnímat tak zvané polarizované světlo. Oči schopné vnímat polarizované světlo vidí oblohu jako by pokrytou skvrnami různé světelné intenzity a barev. I když je obloha zatážena, včely vědí, za kterým mrakem se skrývá slunce.

Jak včela pozná, kde se nachází rozkvetlá louka nebo sad? To mi také včelař vysvětlil. Každý úl vysílá průzkumné včely—létavky, které létají v širokém okolí a hledají nové zdroje. Když je objeví, nasbírají vzorky šťávy a vrátí se s nimi do úlu. Tam provádějí něco, co mě velmi udivilo — „tancují“ na plástu tanečky zvláštního druhu a oznamují novinu o nalezení zdroje snůšky. Ostatní dělnice sledováním tance dostanou všechny potřebné informace o medonosných rostlinách, a pak tam odletí. Dověděl jsem se, že jsou dva druhy těchto taneček: kruhové a natřásané. Jakmile najde včela v blízkosti úlu (do sta metrů) květy bohaté na šťávu, vrátí se okamžitě domů a začne tančit kruhový taneček na povrchu jednoho z plástů. Tančí nejprve doleva a když opíše kruh, otočí se a tančí doprava. Její družky ji obklopí, jsou vzrušeny a začnou tančit spolu s ní a dotýkají se tykadly jejího zadečku. Ve včelí řeči to znamená: našla jsem hojnost potravy v blízkosti úlu. Zbývající údaje poskytuje vůně květů, kterou přinesla průzkumnice na zadečku, proto se jí její družky dotýkají.

Více informací předává včela—létavka tancem natřásaným, kterému se tak říká proto, že včela natřásá zadkem a přitom se pohybuje po plástu ve tvaru podobném osmičce. Ostatní dělnice ji opět následují, dotýkají se tykadly jejího zadečku a předávají informace dalším dělnicím, takže vbrzku je zprávou vzrušen celý úl. Střed „osmičky“ má vždy určitý směr, který je závislý na denní době a umístění pole. Je-li směr letu z úlu k potravě ve směru slunce, střední spojnice „osmičky“ ukazuje přímo na místo nálezu potravy. Je-li směr letu odchýlen od směru slunce o určitý úhel, je spojnice „osmičky“ ve stejném smyslu o týž úhel odchýlena od slunce. Včely si směr letu neustále podle slunce kontrolují, zvláště v situaci, kdy by museli oblétnout nějakou překážku.

Jak daleko je však pole? To vyjadřuje včela—průzkumnice pomocí pohybů zadečku, které jsou tím rychlejší, čím jsou medonosné rostliny vzdálenější. Celá věc je však ještě daleko složitější. Má zde význam i rychlost pohybu včely po dráze podobné osmičce. Čím dál je pole snůšky, tím méně kruhů včela v osmičce udělá, tedy tím pomaleji se pohybuje.

Za zmínku stojí ještě jeden údaj. Když průzkumnice nastupuje cestu z pole nazpět, používá část své zásoby šťávy jako paliva. Má nějakou metodu, jak to počítá, protože když doletí k úlu, ví přesně, kolik paliva spotřebovala na cestu. Proto když udává po-

čet pohybu zadečku, jak je pole daleko, neudává to v podobě metrů nebo kilometrů, nýbrž v podobě váhy paliva potřebného k dosažení pole!

Když přemýšlíme o životě včely, přímo se nám vnucuje otázka, jak je možné, aby nějaký tvoreček s mozkem ne větším než špendlíková hlavička, nabyt všechny tyto schopnosti. Přičítat to všechno náhodě? Věřící lidé uznávají jen jedinou možnost — skutečnost stvoření! A proto těm, kteří ještě o Stvořiteli všelijak pochybují, radím slovy, jimiž povzbuzoval Jaha jeho přítel Elihu: „Pozoruj toho, človče, zastav se a všímej si Božích vlivů“ (Job 37,13).

M. DROBÍK

Příslaví 20,12

„...OKO, KTERÉ VIDÍ, TAKÉ UČINIL HOSPODIN“

skutky, které vykonal a které jasně svědčily o tom, že je dlouho vytouženým Mesiášem, který podle starozákonních proroctví přišel na svět a svou obětí, kterou přinesl na golgotském kříži se stal Spasitelem světa.

Nejsilnější smysl, kterým vnímáme plnost dojmů okolního světa, je zrak. Oko je podivuhodné dílo Stvořitele. Sotva větší než třešeň, přece může věci vnímat v přirozené velikosti. Obraz, který se promítne na sítnici oka, je jen nepatrný puntík a k tomu ještě v obrácené projekci. Však jiné nervové buňky obraz zvětší tak, že vše vidíme ve skutečné velikosti.

Vidíme vždy správně? Mnohdy vidíme věci ne tak, jak ve skutečnosti jsou, ale jak bychom je rádi viděli. Tím zjišťujeme, že nezáleží vždy jen na dobrém zraku, ale také na správném postoji srdce. Pán Ježíš musel říci o svých vrstevnících: „Oči mají, a nevidí.“ Nechtěli vidět všechny

žádost oči je jednou z hlavních příčin hříchu. První žena, Eva, nestřežila svůj zrak a upoutalo jej krásné ovoce stromu vědění dobrého a zlého a zápleť podlehla a ze zakázaného ovoce jedla. Krále Davida svedla žádost očí k hříchu, který se stal velikou skvrnou jeho života. Proto nás Písmo svaté napomíná, abychom bděli nad svým zrakem, neboť je ovládan naší vůlí. Chraňme svůj zrak před špatností a zlem a upoutejme jej na věci krásné, které povznášejí ducha. Každý den věnujme pohled našemu Vykupiteli Pánu Ježíši Kristu a nechme promítnout do našeho srdce obraz nebes. Pak se budeme umět kriticky podívat sami na sebe a s velikou láskou na své bližní a jejich potřeby.

JAROSLAV DOUBRAVSKÝ

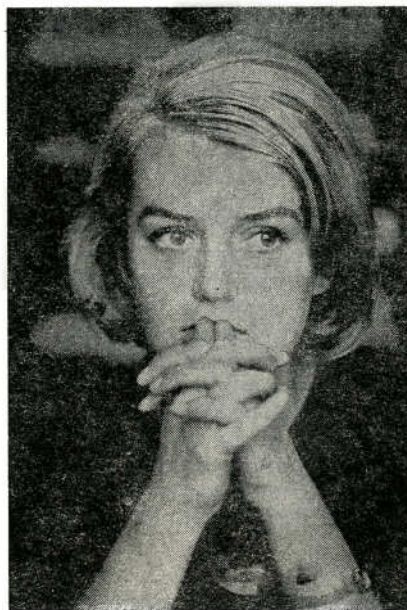
NEJPALČIVĚJŠÍ OTÁZKA

Pán Ježíš kladl svým posluchačům i ostatním lidem, se kterými přicházel do styku, mnoho různých otázek. Dlouho jsem uvažoval o tom, která z nich je i pro nás nejpálčivější a nejaktuálnější. Stále znovu jsem pročítal stránky evangelií. Přesvědčil jsem se, že Pán Ježíš velmi často a rád kladl otázky. Jen v Matoušově evangeliu jsem jich napočítal více než sto. Kterou z nich považujete vy za nejaktuálnější? Která z nich vás nejvíce přivádí do rozpaků?

Máme z čeho vybírat. Například: „Jaký prospěch bude mít člověk, získá-li celý svět, ale svůj život ztratí?“ (otázka k zástupu) anebo: „Za koho mne pokládají lidé?“ (otázka učedníkům). Jsou to velmi podnětné a důležité otázky, ale schází mi v nich určitá zvláště aktuální „příchuť“. Podle mého názoru ta nejpálčivější otázka, jakou Spasitel položil svým současníkům, ale před kterou staví i každého z nás, zní: „Proč mne oslovujete Pane, Pane, a nečiníte, co říkám?“ (Luk 6,46). Není to opravdu aktuální a znepokojící otázka?

Je to až tragické, jak snadno z našich rtů splývá oslovení „Pane“, aniž to na nás nějak působí, aniž nás to mění. Jak často naše ústa vyslovují: „Buď vůle tvá...“, ale přitom stejně žijeme tak, jak nám to nejlépe vyhovuje. Být křesťanem, to je mnohem víc, než se ke křesťanství hlásit. Vyžaduje to poslušnost a oddanost našemu Pánu. Pán Ježíš tuto myšlenku ještě zdůraznil prohlášením: „Ne každý, kdo mi říká Pane, Pane, vejde do království nebeského; ale ten, kdo činí vůli mého Otce v nebesích. Mnozí mi řeknou v onen den: Pane, Pane, což jsme ve tvém jménu neprorokovali a ve tvém jménu nevymítali zlé

duchy a ve tvém jménu nečinili mnoho mocných činů? Ale tehdy jim prohlásím: Nikdy jsem vás neznal; jděte ode mne, kdo se dopouštíte nepravosti“ (Mat 7,21-23).

Povšimněte si, Pán Ježíš varuje, že se nejedná o jednotlivce, ale že je to případ velmi častý. V obou statích Spasitel hovoří o lidech, kteří tvrdí, že věří v Boha, prohlašují, že jsou znovuzrození a ve jménu Pána konají velké činy. Jedná se o lidi nábožen-

sky orientované a možná i nábožensky aktivní. Protože však odmítají uposlechnout Boží slovo a řídit se jeho vůlí, budou navždy ztraceni. Pán jim jednou řekne: „Nikdy jsem vás neznal...“

Otázka: „Proč mne oslovujete Pane, Pane, a nečiníte, co říkám?“, musí vyprovokovat k vážnému zamyšlení každého, kdo se považuje za věřícího člověka. Děláme opravdu všechno, co Pán Ježíš řekl? Nezdá se nám něco z toho, co nám přikázal, jako malicherné nebo neplatné? Je Ježíš Kristus opravdu Pánem a Spasitelem našeho života?

Čas od času se setkáváme s důležitými otázkami: Co mám dělat? Jak to mám dělat? Kdy a jak se mám nechat pokřtít? Kdy a jak se má zachovávat Boží den odpočinku? Kdy a jak mám věřit? Jak...? Jsme ochotni hledat odpovědi v bibli? Jsme pak ochotni řídit se jejími zásadami?

Kdo chce žít jako křesťan, musí ve všem ochotně poslouchat svého nebeského Pána. Naše činy prozrazují, jaké máme pohnutky. To, co děláme, je věrohodnější než to, co říkáme. Apoštol Jan psal o této pravdě velmi důrazně: „Podle toho víme, že jsme ho poznali, jestliže zachováváme jeho přikázání. Kdo říká: poznal jsem ho, a jeho přikázání nezachovává, je lhář a není v něm pravdy“ (1 Jan 2,3.4).

Jak je důležité, abychom vždy znovu slyšeli otázku, kterou Pán Ježíš položil téměř před dvěma tisíci lety a uvědomovali si její aktuálnost právě dnes: „Proč mne oslovujete Pane, Pane, a nečiníte, co říkám?“

S touto otázkou se všichni setkáme nejméně ještě jednou — až budeme stát v den soudu před Božím trůnem. Jak na ni odpovíme potom?

K. N.

ženští činitelé za záchranu posvátného daru života před jadernou katastrofou“.

Br. Wilson i Ludescher hodnotili velmi kladně obě setkání se zástupci státní správy.

V úterý 27. dubna jsme cestovali do Ostravy, o které se říká, že je ocelovým srdcem naší republiky. Tam také žije většina členů církve. Cestou hosté obdivovali krásy naší vlasti. Na chvíli jsme se zastavili v Brně a zhlédli interiér modlitebny a pohovořili s místním kazatelem. Podle programu jsme se zastavili v Olomouci, kde mělo být pouze skromné občerstvení. Byli jsme však velmi překvapeni, když před vstupem do modlitebny členové místního sboru přivítali bratry podle starého slovanského zvyku chlebem a solí a děti v překrásných hanáckých krojích jim předaly květinny. Ještě více nás udivilo, že modlitebna byla naplněna věřícími a nezbývalo nic jiného, než je pozdravit. Toto neplánované improvizované setkání mělo velmi srdečný ráz. Přijeli i zástupci sborů z Prostějova a Přerova. Při společném obědě v bytě kazatele br. J. Šimka jsem se zeptal, jak porozuměl naší domluvě, zdali by mohl připravit „skromné občerstvení“. A navíc občerstvení podával odborník na slovo vzatý.

Zahraniční hosté se na každém kroku přesvědčovali o srdečnosti a pohostinnosti našich lidí.

Po příjezdu do Ostravy jsme měli jen několik málo minut na ubytování. Pak jsme již vstupovali do přeplněného kostela na Husově náměstí, který nám propůjčily sesterské církve. Byly tam zastoupeny sbory z celého Slezka. A přestože byl všední den, mělo shromáždění slavnostní atmosféru. Koslavení Božího jména zazněly krásné zpěvy a hudba. Nikdo z nás dlouho nezapomene na vystoupení dětského pěveckého sboru.

Když potom vystoupil br. N. C. Wilson na kazateinu, zavládlo posvátné ticho. Shromáždění bratři a sestry se těšili na poselství. Možná, že někdo očekával něco zcela výjimečného, ale domnívám se, že právě v jednoduchosti podání spočívala hloubka Božího slova. Vždyť nejde o slovo lidské, ale Boží.

Byl už pozdní večer, když jsme stáli u východu z chrámu a snažili se podat všem pravici. Byli jsme rádi, že patříme k celosvětovému adventnímu hnutí.

Noc v Ostravě byla pro některé z nás krátká. Na druhý den brzy ráno jsme odjížděli ku Praze, odkud v poledních hodinách naši drazí hosté odletali do další země.

Skončila návštěva, kterou jsme již déle připravovali a na kterou jsme se těšili. Bratři odletali spokojeni. Byli nadšeni dobrým duchem, který vládne ve sborech a vděční za dobrou spolupráci, která existuje mezi různými grémií naší církve. Přesvědčili se o tom, že církev u nás žije a pracuje. Byli vděční i příslušným úřadům za to, že mohli navštívit Československo a hovořit k věřícím.

Bratr Wilson ještě před odletem z Prahy řekl: „Nyní chápu, proč bratři od divize a od Generální konference rádi jezdí do Československa. Chápu i slova br. Ludeschera, který mi řekl v USA: Návštěva v Československu bude vrcholem tvých návštěv v Evropě. A tak tomu bylo i ve skutečnosti.“

Poslední zamávání, pozdrav „Good-bye“ a zase brzo na shledanou u nás v Československu!

Dr. O. SLÁDEK

Se členy Ústřední rady

Záběr ze sobotního shromáždění v Praze

Br. Wilson v rozhovoru s dr. K. Hrázou, vedoucím sekretariátu pro věci církevní Úřadu předsednictva vlády ČSSR

Záběr ze shromáždění v Ostravě

1	2
3	4
5	

Přivítání na letišti v Praze

Zasedání Ústřední rady

Přijetí u vedoucího sekretariátu pro věci
církevní Úřadu předsednictva vlády ČSSR

Před modlitebnou v Liberci

Na shromáždění kazatelů

Na titulní straně: Za kazatelnou v chrámu
u Salvátora v Praze